

PRILOGA 1: PODROBNEJŠA ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV

1. POLOŽAJ REGIJE JV SLO V MEDNARODNEM PROSTORU

Teritorialno razdelitev držav članic EU, tudi Slovenije, urejata uredbi ES št. 1059/2003 in 31/2011 po enotnih kriterijih standardnih klasifikacij na prvih treh ravneh, imenovanih NUTS 1 (celotna Slovenija), NUTS 2 (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in NUTS 3 (12 statističnih regij). Klasifikacija NUTS, ki je v veljavi od 1.1.2012 do 31.12.2014, deli gospodarski prostor Evropske unije na 98 regij ravni NUTS 1, 273 regij ravni NUTS 2 in 1324 regij ravni NUTS 3.

Povprečna velikost regij EU = 27 ravni NUTS 1 je 45.000 km², ravni NUTS 2 16.300 km² in ravni NUTS 3 3.400 km². V Sloveniji je povprečna površina ravni NUTS 1 20.273 km² (celotna Slovenija), ravni NUTS 2 10.137 km² (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in ravni NUTS 3 1.689 km² (12 statističnih regij).

Jugovzhodna Slovenija je na ravni NUTS 2 razvrščena v Vzhodno Slovenijo, skupaj s statističnimi regijami Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska in Notranjsko-kraška. Vzhodna Slovenija obsega 12.212 km² in predstavlja 60,62% ozemlja Slovenije. Ima 1.079.655 prebivalcev ali 52,40% vseh prebivalcev Slovenije (Vir: SI-STAT, julij 2014). Vzhodna Slovenija, kjer je skoncentriranih več razvojnih problemov, je v letu 2013 dosegla 82,7%, Zahodna Slovenija pa 119,5% domačega BDP.

2. OKOLJE, PROSTOR, INFRASTRUKTURA

2.1. OKOLJE

Obremenjenost površinskih voda z nevarnimi oz. prednostnimi snovmi je majhna. Potrebno je skrbno spremljanje. Iz ocene, ki jo je izdelala Agencija Republike Slovenije za okolje, ki izvaja tudi monitoring voda, izhaja, da je bilo pri oceni kemijskega stanja površinskih voda ugotovljeno slabo stanje za vodno telo Krka Soteska – Otočec zaradi vsebnosti tributilkositrovih spojin, ki so bile vzrok za nadaljevanje monitoringa v tem delu Krke. Med slabimi vodnimi telesi zaradi ekološkega stanja površinskih voda je Rinža, zaradi obremenitve z organskimi snovmi. Pri oceni kemijskega stanja podzemnih voda je bilo na Dolenjskem na nekaterih kraških izviroh zaznana čezmejna obremenjenost s pesticidi, kar je tudi posledica nepravilne uporabe fitofarmaceutskih sredstev. To je problematično, saj ima Dolenjski kras skromne količine podzemnih voda. Vodno telo površinske reke Krupe je imelo zmerno ekološko stanje zaradi previsokih vsebnosti polikloriranih bifenolov, kar je posledica točkovnega onesnaženja s hidrološkim zaledjem izvira Krupe. Slabša je bila tudi ocena kopalnih voda za reko Krko – za kopalno območje Straža v letih 2006 in 2007 in kopalno območje Žužemberk v letih 2006 in 2008. Za Krko, od izvira do izliva Bršljinskega potoka, je bila ugotovljena tudi neustrezna kakovost za življenje sladkovodnih rib zaradi prenizke vsebnosti raztopljenega kisika v vodi. Kemijsko in ekološko stanje voda v območju Natura 2000 na območju regije je skladno z direktivo o vodah. Spremljani so bili tudi podatki za 12 slovenskih jezer in zadrževalnikov. Med temi ni Kočevskega jezera. Monitoring jezer vključuje vsa jezera in zadrževalnike s površino nad 0,5 km², ki so opredeljeni kot

samostojna vodna telesa. (Vir: ARSO, Ocena stanja voda za obdobje 2006-2008 po določilih okvirne direktive za vode, 2010)

Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto je v kopalni sezoni 2011 odvzel 17 vzorcev Krke, Kolpe, Lahinje, Mirne in Temenice in ugotovil, da je reka Krka primerna za kopanje, razen na območju Mačkovca, reka Kolpa vzdolž celotnega toka in da so primerne za kopanje tudi Mirna, Temenica in Lahinja. (Vir: Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto, Kopanje v rekah 2011)

Raven koncentracije ozona v zraku je previsoka na celotnem območju Slovenije in je bila v letu 2012 višje kot v prejšnjem letu. Glavna vira onesnaženosti sta promet in industrija. Koncentracija delcev PM10 je predvsem posledica lokalnih virov emisij. Več jih je na gosteje poseljenih območjih. Mejne vrednosti so omejene predvsem na mestne občine. Viri delcev so promet, energetika, industrija in ogrevanje, pri čemer niso zanemarljiva niti individualna kurišča. Meritve delcev PM10 so bile v Novem mestu vzpostavljene v letu 2010 in za leto 2012 kažejo prekoračene mejne (ciljne) vrednosti. . Onesnaženost zraka je pomembna tako za zdravje prebivalcev kot za habitate. (Vir: ARSO, Kakovost zraka v Sloveniji v letu 2012, julij 2014).

Hrup je v okolju nezaželen in škodljiv dejavnik. Viri onesnaževanja s hrupom so predvsem promet (avtoceste in glavne frekventne prometnice), železniški promet, športna letališča in industrija. Na posameznih območjih Jugovzhodne Slovenije so opredeljena erozijska območja. Poplavna območja so opredeljena le na manjših območjih regije. Ta so ob vodotokih.

2.2. PROSTOR

Razpršenost poselitve regije je nad slovenskim povprečjem. Posebej izstopajo občina Trebnje ter vinogradniška območja. Posledica so pomanjkanje stavbnih zemljišč na obrobju vasi, izgubljanje strukturnih in morfoloških značilnosti naselbin in kakovostne arhitekture ter programska in funkcionalna nedorečena strukture naselij. Posebnost kočevske in semiške občine so opuščene kočevarske vasi, ki so potencial za stanovanjsko gradnjo in za turistične programe oz. ureditve.

Demografsko ogrožena območja regije so deli Suhe krajine, Bele krajine in zgornjega Pokolpja. Demografsko ogroženost teh območij determinirajo zlasti težja dostopnost, pomanjkljiva komunalna in družbena infrastruktura in dnevne ekonomske migracije (pomanjkanje delovnih mest).

Novo mesto, regionalno središče nacionalnega pomena, je v zadnjem programskem obdobju naredilo precejšen napredek pri opremljenosti z značilno mestno družbeno infrastrukturo, zlasti na področju razvoja visokih in fakultetnih programov in gledališke dejavnosti.

Tabela 1: Informativni prikaz opremljenosti občinskih središč Jugovzhodne Slovenije

Občina	Občinsko središče	Mestno naselje	Naselje z ulicami	Železniška postaja	Avtobus. postaja, postajališ.	Policijska postaja, pisarna	Osnovna šola	Poklicna, srednja šola	Višja, visoka šola	Fakulteta	Pošta	Banka	Sodišče	Zdravstveni dom, postaja	Gledališče	TV, radio postaja	Muzej, galerija	Trgovina z živili	Nakupovalni center	Bencinski servis	Gostišče, gostilna	Prenočišče	Sedež župnije
Črnomelj																							
Dol. Top.																							
Kočevje																							
Kostel																							
Loški Po.																							
Metlika																							
Mirna																							
Mirna Peč																							
Mokr-Tre.																							
Novo m.																							
Osilnica																							
Ribnica																							
Semič																							
Sodražica																							
Straža																							
Šentjernej																							
Šentrup.																							
Škocjan																							
Šmar. To.																							
Trebnje																							
Žužemb.																							

Vir: Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije, z dopolnitvami

Z zaostritvijo gospodarskih razmer se je zmanjšal pritisk na komunalno urejanje stavbnih zemljišč za poslovne in podjetniške namene. Potrebe po ureditvi poslovnih con so realne v območju avtoceste in večjih poslovnih središčih regije.

Z regionalno zasnovo prostorskega razvoja je regija opredelila kot strateške cilje prostorskega razvoja:

- zagotavljanje racionalne rabe prostora in učinkovitega prostorskega razvoja,
- vzpostavitev uravnoteženega urbanega omrežja z jasno opredeljeno vlogo posameznih središč ter smotrno razporeditvijo dejavnosti v prostoru, ki bo vodila k zmanjšanju razvojnih razlik in bo zagotavljala kakovosten razvoj mest in drugih naselij,
- vzpostavitev novega in dograditev obstoječega prometnega in telekomunikacijskega omrežja za zagotavljanje enakovredne dostopnosti in mobilnosti v regiji ter povezave z ostalimi regijami v Sloveniji in na Hrvaškem, s čimer bodo omogočeni tudi hitrejši

razvoj obmejnih območij, učinkovitejše čezmejno sodelovanje ter učinkovito vključevanje regije v informacijsko družbo,

- zagotavljanje varstva okolja z izbiro primernih lokacij in tehnologij dejavnosti in rabe prostora ter z izboljšanjem komunalne opremljenosti,
- vzpostavitev novih in rekonstrukcija obstoječih infrastrukturnih omrežij za zagotavljanje enakovredne komunalne in energetske opremljenosti in učinkovitega varstva okolja v regiji ob upoštevanju omejitev, ki izhajajo iz vododeficitarnosti območja,
- zagotavljanje kakovostnega prostorskega razvoja podeželja z ohranjanjem raznolikosti kulturne krajine in naravnih območij kot temeljnih nosilcev prepoznavnosti regije in naravnega vira za ohranitev poseljenosti podeželja ter okoljsko sprejemljivega razvoja primarnih dejavnosti in turizma,
- ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine kot potencialov za razvoj regije in njeno prepoznavnost v širšem prostoru, in sicer tako v urbanih okoljih, kot na podeželju.

Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije je nastala kot partnerski dokument občin Jugovzhodne Slovenije in državo. Kljub časovni odmaknjenosti (izdelana je bila leta 2006) in večjemu številu občin (5 novih občin) so zaradi njene dolgoročnosti in sodelovanja vrste sektorjev pri usklajevanju njenih strateških ciljev še vedno aktualni. Je tudi ena izmed strokovnih podlag za pripravo občinskih prostorskih dokumentov.

Razvojni potencial bogate in ohranjene naravne in kulturne dediščine ni dovolj izkoriščen. Velik del regije je v območju Natura 2000. Razglašena sta dva krajinska parka. Dolgoročno so predvidena tudi vzpostavitev krajinskih parkov Kočevsko-Kolpa, Gorjanci in Krka.

Za trajnostni razvoj podeželja je izjemnega pomena bogata in ohranjena naravna in kulturna dediščina. S Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednost (Ur. l. RS, št. 111/2004) je opredeljenih v Sloveniji blizu 1000 naravnih vrednost, od tega približno polovico državnega pomena, med temi tudi veliko naravnih vrednot v Jugovzhodni Sloveniji (primeroma: murva v Adlešičih, Apolonova jama v Kočevskem Rogu, Babni potok na Gorjancih, divji kostanji in drevesasti tisi v Banja Loki, Beceletova jama na Otočcu, Beli studenec v Kočevskem Rogu, jami Bezgovka in Bezgovica pri Semiču, kapniška jama Biserka pri Kočevju, Gorjanska jama nad dolino Radovne, studenec Gospodična na Gorjancih, divji kostanji in akumulacijsko jezero v Kočevski Reki, vrh in vrtača s klasičnimi sedimenti v Kočevskem Rogu in še veliko drugih naravnih vrednot). Med območji ohranjanja narave izstopajo naravne vrednote (kraške jame in brezna ter hidrološka dediščina kraških izvirov in vodotokov. Izjemna je gozdna dediščina s pragozdnimi ostanki, gozdnimi rezervati in primerki drevesnih vrst. Velik del naravnih vrednost ima spomeniško, rezervatno in znanstveno-raziskovalno vrednost. Pomembna vrednost dediščine je tudi izobraževalni namen. Ohranjanje narave je neločljivo povezano z drugimi dejavnostmi, zlasti ekstenzivnim kmetijstvom in gozdarstvom, saj ohranjata kulturo krajine in biotsko raznovrstnost. Na območju, kjer deluje Območna enota Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave Novo mesto (OE ZRSVN Novo mesto) je evidentiranih 732 naravnih vrednot, od tega je 81 zavarovanih, 32 pomembnih ekoloških območij in 36 območij, ki sodijo v Naturo 2000 (Vir: ZRSVN, julij 2014).

Prav tako je za trajnostni razvoj podeželja izjemnega pomena kulturna dediščina – premična in nepremična kulturna dediščina ter izjemna arheološka dediščina. Na območju

Jugovzhodne Slovenije je bilo leta 2012 evidentiranih 2.638 enot nepremične kulturne dediščine, med temi naselbinska dediščina (primeroma: Rudarska kolonija v Kočevju, vaška jedra Dolenjske Toplice, Veliki Nerajc, Bela Cerkev, Šmarjeta, Mirna,... mestna jedra: Kočevje, Metlika, Novo mesto – mestno jedro in Kandija, vasi: Gornji in Srednji Globodol, Osilnica, Hrovača, Prigorica,...), kulturna krajina (primeroma: Steljniki v Marindolu, Dolina Kolpe pod Starim trgom, Tišempolj, Zapuže, Hmeljčič, Vinogradniško območje Dvorska Gora, ..), kulturni spomeniki državnega pomena (primeroma: Župančičev toplar, Kulturni dom v Črnomlju, Grad Gradac, Bukev 44 v Kočevskem Rogu, Baza 20, Grad Kostel, Območje gradu Otočec, Cerkev Sv. Ruperta v Šentrupertu, Rotovž v Novem mestu,...), pomembnejša območja nacionalnega pomena (primeroma: Soteska in dolina Starih žag, Loški Potok, Mirenska dolina, Dolina Kolpe pod Starim trgom, Podgorje,...) (Vir: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Register nepremične kulturne dediščine : poročilo o delu v letu 2012, julij 2014).

2.3. INFRASTRUKTURA

Prometna in informacijska infrastruktura

Največ državnih cest je v po površini večjih občinah. V regiji ni hitrih cest z deljenim cestiščem (HC) in glavnih cest (I-G1). Prevladujejo regionalne ceste (I-R3) in regionalne turistične ceste. Avtocesta poteka le po štirih občinah (od enaindvajsetih), po severnem delu Jugovzhodne Slovenije. Zato sta brez ustreznih prečnih povezav Bela krajina in Kočevsko-ribniška zelo težko dostopni. To predstavlja veliko omejitev tudi pri njunem hitrejšem gospodarskem razvoju. Prav tako pa je regija brez ustreznih prečne cestne povezave s sosednjimi regijami v Vzhodni Sloveniji, razen s Spodnjim Posavjem.

Tabela 2: Dolžina občinskih cest v km, občine Jugovzhodne Slovenije, 2011

Občine JVS	OC	LC	LG	LZ	LK	JP	KJ
Črnomelj	238,6	66,9	0	2,2	8,5	160,9	0
Dolenjske Toplice	72,8	18,9	0	0,5	1,5	51,9	0
Kočevje	174	79,1	0	1,3	16,4	77,2	0
Kostel	50	22,9	0	0	0	27,1	0
Loški Potok	58,2	22,8	0	0	0	35,4	0
Metlika	109,9	42,3	0	1,4	8,9	57,2	0
Mirna Peč	98,4	40,1	0	0,3	0	57,9	0
Mokronog-Trebelno	154,8	57,7	0	0	0	97,1	0
Novo mesto	414,1	122,6	7,3	22,2	3,1	258,9	0
Osilnica	19,1	13,2	0	0	0	5,9	0
Ribnica	157	58,2	0	0	0	98,8	0
Semič	119,1	28,3	0	1,1	2,1	87,5	0
Sodražica	57,3	26,2	0	0	0	31,2	0
Straža	58,2	16,1	0	1,4	0,4	40,2	0
Šentjernej	146,8	73,7	0	1,8	2,4	68,8	0
Šentrupert	117,6	41,8	0	0	0	75,8	0
Škocjan	116,5	62,5	0	0	0	54	0
Šmarješke Toplice	101	45,5	0	0	0	55,5	0
Trebnje	373,9	130,6	0	0	0	243,3	0

Žužemberk	169,9	83,8	0	0,6	0	85,5	0
-----------	-------	------	---	-----	---	------	---

Vir: SI-STAT, julij 2014

Legenda:

OC občinske ceste   LG glavne mestne ceste   LK mestne (krajevne) ceste
 LC lokalne ceste   LZ zbirne mestne ceste   JP javne poti   KJ javne poti za kolo

Tabela 3: Dolžina državnih cest v km, občine Jugovzhodne Slovenije, 2011

Občine JVS	DC	AC	HC	H1-HC	I-G1	I-G2	I-R1	I-R2	I-R3	RT
Črnomelj	120	0	0	0	0	0	45,3	0,5	37,5	36,8
Dolenjske Toplice	35,9	0	0	0	0	0	15,3	3,3	4,4	13
Kočevje	131,6	0	0	0	0	24	40,3	0	34	33,4
Kostel	36,4	0	0	0	0	14,1	0	0	9,7	12,6
Loški Potok	37,1	0	0	0	0	0	0	0	27,8	9,3
Metlika	53,9	0	0	0	0	13,7	8,8	1,5	25,5	4,3
Mirna Peč	22,1	5,5	0	0	0	0	0	9,1	7,5	0
Mokronog-Trebelno	12,5	0	0	0	0	0	5,2	7,4	0	0
Novo mesto	112,4	13,7	0	0	0	19,1	0	27,5	29,6	22,4
Osilnica	18,1	0	0	0	0	0	0	0	15	3,1
Ribnica	25,7	0	0	0	0	17,3	1,3	0	7,1	0
Semič	33,8	0	0	0	0	0	10,1	11,1	6,2	6,3
Sodražica	18,2	0	0	0	0	0	11,6	0	6,6	0
Straža	7,6	0	0	0	0	0	0	5,7	1,9	0
Šentjernej	15	0	0	0	0	0	0	13	1,7	0,3
Šentrupert	6,3	0	0	0	0	0	4,1	0	2,2	0
Škocjan	27,3	6,7	0	0	0	0	0	12,9	7,7	0
Šmarješke Toplice	17,7	5,3	0	0	0	0	0	5,5	6,9	0
Trebnje	80,7	21,4	0	0	0	0	8,7	13,4	37,3	0
Žužemberk	36,5	0	0	0	0	0	21,1	0	15,4	0

Vir: SI-STAT, julij 2014

Legenda:

DC državne ceste   I-G1 glavne ceste   III-R3 regionalne ceste
 AC avtoceste   II-G2 glavne ceste   RT regionalne turistične ceste
 HC hitre ceste   I-R1 regionalne ceste
 H1HC H1 hitre ceste   II-R2 regionalne ceste

Na področju državnega cestnega omrežja na območju Jugovzhodne Slovenije je bil program priprave DPN za državno cesto med avtocesto A1 (Celje – Lopata) in avtocesto A2 (Ljubljana - Novo mesto – Bregana). Vlada Republike Slovenije je sprejela sklep o pripravi DPN za izgradnjo obvoznice Velike Lašče, Ribnica, Kočevje in sklep o pripravi DPN državne ceste med priključkom Črnomelj jug in MMP Vinica, za katero je že izdelana tudi študija variant in določen predlog najustreznejše variante. Več občinskih cest je v po površini večjih in bolj poseljenih občinah. Skoraj 60% vseh kategoriziranih občinskih cest predstavljajo javne poti. Ostalo so predvsem lokalne ceste.

Komunikacijsko omrežje je dostopnejše v večjih lokalnih središčih, slabše pa so z njim pokrita razpršena poselitvena in obmejna območja Jugovzhodne Slovenije. Na nekaterih območjih regije je še vedno slaba pokritost s signali za nacionalni televizijski in radijski

program. Slovenski optični križ poteka iz Ljubljane preko Novega mesta proti Krškemu in Hrvaški, nezadostne pa so notranje optične kableske povezave z Belo krajino in Kočevsko-ribniško. Za pokrivanje območja Jugovzhodne Slovenije s signalom mobilne telefonije je potrebno postaviti večje število baznih postaj.

Oskrba s pitno vodo

Komunalna podjetja Jugovzhodne Slovenije (Komunala Novo mesto, Komunala Metlika, Komunala Črnomelj, Hydrovod Kočevje in Komunala Trebnje) so dobavila v letu 2012 iz javnih vodovodov 11.368.000 m³ vode, od tega 5.714.000 m³ oz približno 50% gospodinjstvom, 2.062.000 m³ ali dobrih 18% drugim dejavnikom, 3.333.000 m³ ali 29% pa je bilo izgub. Izgube so v regiji primerljive z izgubami dobavljene vode v Sloveniji. Izgube so posledica dotrajanosti in nekvalitetnih vgrajenih materialov (azbestno-cementne cevi). Na dotrajanem vodovodnem omrežju je veliko okvar in vzdrževalnih del (SI-STAT, julij 2014).

Po podatkih Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto (Bilten 2012) se 93,45% prebivalcev ožje Dolenjske in Bele krajine (zavod pokriva tudi območje spodnjeposavske regije) oskrbuje z vodo iz javnih vodovodov, ki so v upravljanju komunalnih podjetij: Iz javnih vodovodov, ki so v upravljanju proizvodnih podjetij, občin in vaških odborov se jih oskrbuje 4,09%, z individualno oskrbo iz vodnjakov in kapnic pa se oskrbuje 2,46% prebivalcev ožje Dolenjske in Bele krajine. Iz vaških vodovodov se je v letu 2012 še vedno oskrbovalo 0,46% prebivalcev v občinah Črnomelj in Metlika, 0,75% prebivalcev v občinah Novo mesto, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Straža, Šmarješke Toplice, Šentjernej, Škocjan in Žužemberk ter 9,8% prebivalcev občin Trebnje, Šentrupert in Mokronog-Trebelno. Voda iz vaških vodovodov je bila skoraj povsod mikrobiološko onesnažena (Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto, julij 2014).

Čiščenje in odvajanje odpadnih vod

Tabela 4: Čistilne naprave na območju regije v letu 2012

ČN	Velikost ČN (PE)	Upravljaavec ČN
Brusnice	800	Komunala Novo mesto
CČN Črnomelj	9600	Občina Črnomelj
Čatež	300	Komunala Trebnje
Češča vas	400	Komunala Novo mesto
Dolenjske Toplice	2000	Komunala Novo mesto
Drašiči	300	Komunala Metlika
Fara	100	Občina Kostel
Globodol	300	Komunala Novo mesto
Gotenica (MNZ)	350	MNZ Policija, CO Gotenica
Griblje	500	Komunala Črnomelj
Gumberk	600	Komunala Novo mesto
Kanižarica	1000	Komunala Črnomelj
Kočevje	28000	Komunala Kočevje
Krvavčji vrh	90	Občina Semič

Metlika	4500	Komunala Metlika
Metlika Krasinec	250	Komunala Metlika
Mirna	6000	GOP d.o.o.
Mirna Peč	1000	Komunala Novo mesto
Mirna Peč Šranga	100	Komunala Novo mesto
Mokronog	1000	Komunala Trebnje
Novo mesto Ločna	45000	Komunala Novo mesto
Osilnica	370	Občina Osilnica – Režijski obrat
Otočec	1000	Komunala Novo mesto
Podzemelj	700	Komunala Metlika
Prečna	800	Komunala Novo mesto
Radenci	150	Komunala Črnomelj
Ribnica	4000	Komunala Ribnica
Rosalnice	600	Komunala Metlika
Semič	1145	Komunala Črnomelj
Sodražica	650	Komunala Ribnica
Straža	5000	Komunala Novo mesto
Suhadol	100	Komunala Novo mesto
Suhor	250	Komunala Metlika
Šmarješke Toplice	4000	Komunala Novo mesto
Šmarjeta	800	Komunala Novo mesto
TPV Suhor	420	TPV d.d.
Trebnje	8000	Komunala Trebnje
Veliki Gaber	1000	Komunala Trebnje
Žimarice	280	Komunala Ribnica
Žužemberk	3000	Komunala Novo mesto

Vir: ARSO, julij 2014

Oskrba z energijo

Na območju Jugovzhodne Slovenije je večine energetske oskrbe z električno energijo vezana na centralna naselja, ki tvorijo mrežo napajalnih točk. Glede na geografski položaj regije je večina linijskih energetskih vodov in naprav končnega značaja, zato je prisotna problematika dvostranskega napajanja oz. oskrbe iz dveh neodvisnih virov/smeri za vsa območja regije. Na območju regije se nahajajo distribucijske RTP in sicer: RTP Novo mesto (Bršljin), RTP Gotna vas, RTP Trebnje, RTP Kočevje in RTP Črnomelj in RTP Metlika. Za distribucijo električne energije, vzdrževanje in razvoj, za zagotavljanje dolgoročne zanesljivosti omrežja in oskrbe je na tem območju odgovorno Elektro Ljubljana. Na območju Jugovzhodne Slovenije se načrtuje:

- daljnovod 2 x 110kV RTP Kočevje – RTP Črnomelj, s katerim bo omogočeno novo priključevanje uporabnikov in razvoj obstoječim uporabnikom in s tem povezane potrebe po električni energiji. Na območju Bele krajine sta RTP Črnomelj in RTP Metlika napajana iz RTP Gotna vas, nimata pa zagotovljenega dvostranskega napajanja. Daljnovod Kočevje – Črnomelj bo omogočil rezervno napajanje RTP Črnomelj in Metlika. Cilj tega daljnovoda je odprava problemov na področju kakovostne in zanesljive oskrbe širšega območja Jugovzhodne Slovenije z električno energijo, predvsem pa: priključevanje novih

odjemalcev, priključevanje razpršenih virov električne energije in zagotavljanje dvostranskega napajanja in zanesljivosti obratovanja RTP 110/20kV na območju Kočevje – Črnomelj (Vir: LUZ d.d., Ljubljana, Državni prostorski načrt za daljnovod 2 x 100 kV RTP Kočevje – RTP Črnomelj, pobuda, povzetek za javnost, december 2011)

- izgradnja RTP 110/20 kV Dobruška vas, zaradi problemov pri zagotavljanju zanesljive oskrbe in neprekinjenosti obratovanja 110 kV omrežja na območju DE Novo mesto. Pet obstoječih RTP: Bršljin, Gotna vas, Trebnje, Črnomelj in Metlika se napaja enostransko iz razdelilne postaje Hudo, zaradi česar prihaja do izpadov, kat občutijo tako gospodinjstva kot gospodarstvo. Z izgradnjo RTP 110/20 kV Dobruška vas bo izboljšana kakovost napajanja območja občin Škocjan in Šentjernej, RTP Dobruška vas pa bo prevzela tudi del konzuma RTP Bršljin in RTP Gotna vas (Vir: LUZ d.d., Ljubljana, Državni prostorski načrt za RTP 100/20 kV Dobruška vas, povzetek za javnost, februar 2011). Vlada Republike Slovenije je 17.10.2012 sprejela Sklep o pripravi DPN za izgradnjo te RTP.

V Jugovzhodni Sloveniji potekajo naslednji prenosni plinovodi: M4, MRP Krško – MRP Novo mesto, P462, MRP Novo mesto – MP IMV, P461, MRP Novo mesto – Straža /(do Zaloga), P4611, od P461 – MRP Bolnica Novo mesto, P46111, od P4611 – MRP Center Novo mesto, P4612, od P461 – MRP Pionir, P4613, od P461 – MRP Bršljin, P4614, od P461 – MRP Krka-Izolacije in P415, od P461 – MRP Opekarna.

Na območju Novega mesta je nizekotlačno distribucijsko plinovodno omrežje.

Glede na tranzitne poti magistralnih plinovodov je v regiji pričakovati izgradnjo povezav v smeri vzhod – zahod, pa tudi povezav v smeri sever – jug. Za oskrbo regije s plinom je pomembna tudi izgradnja predvidenih prenosnih plinovodov (mednarodni plinovod Madžarska – Italija ter magistralni plinovod Trebnje – Vodice) in napajalnih plinovodov (Novo mesto – Trebnje - Mirna, Bela krajina (možna povezava s Hrvaško), Metlika – Črnomelj in vključitev MRP Škocjan (Vir: Acer d.o.o., Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije).

Ravnanje z odpadki

Slovenija ima 9 centrov za ravnanje z odpadki (CERO). Kar nekaj jih že obratuje, vendar večina še nima zgrajene vse potrebne infrastrukture, zato so potrebne nadgradnje. Edini polno delujoči center za ravnanje s komunalnimi odpadki (z vsemi potrebnimi objekti) je v Celju. S sredstvi Kohezijskega sklada za okolje se v programskem obdobju 2007-2013 načrtuje gradnja oz. nadgradnja naslednjih centrov za ravnanje z odpadki: **CERO Ljubljana, Center** za ravnanje z odpadki Zasavje (CEROZ), CERO Slovenska Bistrica, CERO Dolenjska II. faza, CERO Puconci II. faza, Koroški center za ravnanje z odpadki (KOCEROD), CERO Nova Gorica (Stara Gora), CERO Gorenjska (MOP, julij 2014).

Po zaprtju odlagališče Cvibljje odlaga Komunala Trebnje odpadke iz občin Trebnje, Šentrupert, Mokronog-Trebelno in Mirna na deponiji Globoko pri Račjem selu.

Občini Kočevje in Kostel odlagata odpadke na odlagališču v Mozlju. Odlagališče v Mozlju leži dolvodno od požiralnika Rinže in na podzemni razvodnici med podzemnim vodotokom v reko Kolpo in reko Krko. V začetku leta 2013 je bila izdana odločba inšpekcije za okolje in Agencije RS za okolje o prenehanju obratovanja odlagališča, zato je potrebno poiskati drugo lokacijo za odlaganje odpadkov. Občine Ribnica, Sodražica in Loški Potok so odpadke

odlagale do leta 2009 na deponiji Mala Gora. Po letu 2009 je bilo na tej lokaciji prepovedano odlaganje odpadkov v kakršni koli obliki, zato je Komunala Ribnica najprej odvažala odpadke v Logatec, po letu 2010 pa na deponijo Španja dolina v sosednji regiji, kjer je deponiranje odpadkov cenejše. Glede na to, da tudi občina Osilnica nima urejenega deponiranja odpadkov je problem odlaganja odpadkov nerazrešen na celotnem območju kočevsko-ribniškega območja.

Občina Metlika je uvedla ločeno zbiranje odpadkov leta 2004. Ob deponiji na Bočki je bil zgrajen zbirni center za ločeno zbiranje komunalnih odpadkov, ostanek odpadkov pa se je do leta 2007 odlagal na deponiji nenevarnih odpadkov Bočka. Po zaprtju deponije Bočka odlaga Komunala Metlika odpadke na deponiji CEROD v Leskovcu. Komunala Črnomelj odlaga odpadke iz občin Črnomelj in Semič po zaprtju deponije v Vranovičih leta 2006 na deponiji CEROD v Leskovcu.

Tabela 5: Količina odpadkov zbranih z javnim odvozom, občine Jugovzhodne Slovenije, 2012

Občine JVS	Količina 2012 t	Količina / prebivalca t / prebivalca
Črnomelj	3679	0,25
Dolenjske Toplice	873	0,26
Kočevje	3997	0,24
Kostel	399	0,62
Loški Potok	407	0,21
Metlika	2431	0,29
Mirna	540	0,21
Mirna Peč	591	0,21
Mokronog-Trebelno	568	0,19
Novo mesto	12766	0,35
Osilnica	41	0,10
Ribnica	2025	0,22
Semič	1001	0,26
Sodražica	433	0,20
Straža	896	0,23
Šentjernej	1692	0,25
Šentrupert	603	0,21
Škocjan	794	0,25
Šmarješke Toplice	834	0,26
Trebnje	2788	0,23
Žužemberk	1246	0,27

Vir: SI-STAT, julij 2014

Tabela 6: Seznam izvajalcev javnih služb zbiranja in odlaganja odpadkov v občinah Jugovzhodne Slovenije za leto 2009

Občine JVS	Izvajalci javnih služb zbiranja	Izvajalci javnih služb odlaganja
Črnomelj	Komunala Črnomelj d.o.o.	CEROD d.o.o.
Dolenjske Toplice	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Kočevje	Komunala Kočevje d.o.o.	Komunala Kočevje d.o.o.
Kostel	Komunala Kočevje d.o.o.	Komunala Kočevje d.o.o.

Loški Potok	Komunala Ribnica d.o.o.	Komunala Ribnica d.o.o.
Metlika	Komunala Metlika d.o.o.	CEROD d.o.o.
Mirna	Komunala Trebnje d.o.o.	Komunala Trebnje d.o.o.
Mirna Peč	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Mokronog-Trebelno	Komunala Trebnje d.o.o.	Komunala Trebnje d.o.o.
Novo mesto	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Osilnica	Občina Osilnica	-
Ribnica	Komunala Ribnica d.o.o.	Komunala Ribnica d.o.o.
Semič	Komunala Črnomelj d.o.o.	CEROD d.o.o.
Sodražica	Komunala Ribnica d.o.o.	Komunala Ribnica d.o.o.
Straža	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Šentjernej	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Šentrupert	Komunala Trebnje d.o.o.	Komunala Trebnje d.o.o.
Škocjan	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Šmarješke Toplice	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.
Trebnje	Komunala Trebnje d.o.o.	Komunala Trebnje d.o.o.
Žužemberk	Komunala Novo mesto d.o.o.	CEROD d.o.o.

Vir: MOP, julij 2014

3. DEMOGRAFSKA SLIKA

Največja občina je Kočevje, ki zavzema 20,76 % celotne površine regije Jugovzhodna Slovenija in v kateri je živel 1. 7. 2014 11,36 % vseh prebivalcev regije. Najmanjša občina Straža obsega le dober odstotek površine regije in je po površini 19-krat manjša od največje občine v regiji. Več kot polovica občin ima manj kot 5.000 prebivalcev (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Ožja Dolenjska obsega 40,9 % površine regije in šteje 59,49 % prebivalcev regije, Bela krajina obsega 22,25 % površine regije in ima 18,87 % prebivalcev regije, Kočevsko-ribniška obsega 36,83 % površine regije in ima 21,70 % vseh prebivalcev regije. Na območju ožje Dolenjske je živel 1. 7. 2012 77,5 prebivalcev na km², v Beli krajini 45,2 prebivalca na km² in na Kočevsko-ribniškem pa 31,4 prebivalcev na km².

Povprečna starost prebivalstva med »najstarejšo« (Kostel) in »najmlajšo« (Šentrupert) občino v regiji se razlikuje za 8,3 leta. V 11 občinah je bila povprečna starost prebivalstva manjša, v 10 občinah pa višja kot je bila povprečna starost prebivalcev regije (41,5 let na dan 1. 1. 2014). Nadpovprečna starost prebivalcev je v vseh treh belokranjskih občinah, v vseh kočevsko-ribniških občinah, razen v Ribnici, in le v eni občini (Dolenjske Toplice) na ožjem dolenjskem. Najvišji odstotek mladih so na dan 1. 1. 2014 v kategoriji od 0 do 14 let imele občine Šentjernej, Škocjan, Šmarješke Toplice, Trebnje, Novo mesto, Žužemberk, Mokronog-Trebelno in Mirna Peč (več kot 16 %), v kategoriji delovno aktivnega prebivalstva od 15 do 64 let so imele najvišji odstotek prebivalcev občine Šentrupert, Semič, Straža, Mirna Peč in Mirna (več kot 69 %). Več kot 20 % prebivalcev starih nad 65 let so imele občine Kostel (28,2 %), Osilnica (25,6 %) in Loški Potok (20,7 %). Najmanj prebivalcev starejših od 65 let sta imeli občini Mirna Peč (12,9 %) in Škocjan (13,3 %) (Vir: SI-STAT, julij 2014)

V starostni skupini 0 do 14 let je bilo v Jugovzhodni Sloveniji po stanju 1. 7. 2014 15,5 % prebivalcev (SLO = 14,6 %), v starostni skupini 15 do 64 let 68,1 % prebivalcev (SLO = 67,9 %) in v starostni skupini 64 let in več 16,4 % prebivalcev (SLO = 17,5 %). Jugovzhodna Slovenija ima ugodnejšo starostno strukturo prebivalcev kot Slovenija. V Jugovzhodni Sloveniji je bilo 4,6 % starejših prebivalcev od 80 let (SLO = 4,7 %). V primerjavi s 1. 1. 2010 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2014 se je delež prebivalcev v starostni kategoriji prebivalcev od 0 do 14 let zvišal za 0,6 odstotne točke, v kategoriji starejših od 65 let pa za 0,9 odstotne točke, med tem ko je v starostni skupini prebivalcev od 15 do 64 let delež prebivalcev upadel za 1,4 odstotne točke (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Najvišjo stopnjo aktivnosti prebivalstva so beležile v letu 2013 občine Trebnje, Mirna Peč in Škocjan, Šmarješke Toplice (več kot 55 %), najnižjo pa občina Šentrupert (43,9 %). Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (julij 2014) je bila brezposelnost v letu 2013 najvišja v občinah Kočevje (21,6 %), Črnomelj (21,1 %), Metlika (18,4 %), Semič (17 %) in Šentrupert (14,8 %), najnižja pa v občini Šmarješke Toplice (7,8 %) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Tabela 7: Aktivnost prebivalstva po regijah, 1.1.2013

Statistična regija	Stopnja aktivnosti	Stopnja delovne aktivnosti	Stopnja brezposelnosti
Pomurska	51,9	42,9	17,2
Podravska	51,1	43,7	14,6
Koroška	52,6	45,8	13,0
Savinjska	53,1	45,7	14,0
Zasavska	50,5	42,5	15,9
Spodnjeposavska	52,4	44,1	15,7
Jugovzhodna Slovenija	53,8	46,2	14,3
Osrednjaslovenska	53,0	47,0	11,4
Gorenjska	52,3	47,1	9,8
Notranjsko-kraška	53,4	46,9	12,2
Goriška	51,0	45,2	11,4
Obalno-kraška	52,0	45,9	11,7
Slovenija	52,4	45,6	12,9

Vir: SI-STAT, julij 2014

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje (www.ess.gov.si/trg-dela) se je v aprilu 2013 glede na december 2011 povečalo število brezposelnih oseb iz 111.107 na 120.177 oz za 9.070 brezposelnih oseb ali za 7,45%. V istem obdobju se je število brezposelnih oseb povečalo v Jugovzhodni Sloveniji za 12,66% oz za 1.181 oseb (brezposelnost se je povečala bolj le v Zasavju 15,15%, Osrednjsloveniji 13,35% in Obalno-kraški 13,17%). V Jugovzhodni Sloveniji se je v aprilu 2013 glede na december 2011 od 1.181 novih brezposelnih oseb, število teh najbolj povečalo v Črnomlju, za 21,25%, MO Novo mesto za 17,87%, Kočevju za 14,14%, Trebnjem za 12,62% in Ribnici za 10,33%, v občinah Kostel in Osilnica se je število brezposelnih oseb v opazovanem obdobju nekoliko zmanjšalo, na Mirni je ostalo enako, v drugih občinah v regiji pa se je število novih brezposelnih oseb povečalo od 3,64% v Straži do 0,93% v občini Mokronog-Trebelno.

Tabela 8: Zaposleni po dejavnostih, 1. 1. 2011

Dejavnosti	% zaposlenih	% zaposlenih
------------	--------------	--------------

	JVS	SLO
Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	3,12	2,73
Rudarstvo	0,09	0,36
Predelovalne dejavnosti	32,70	22,76
Oskrba z električno energijo, plinom in paro	0,92	0,98
Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja	0,95	1,12
Gradbeništvo	7,57	8,53
Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	10,63	13,50
Promet in skladiščenje	5,69	5,70
Gostinstvo	3,33	3,95
Informacijske in komunikacijske dejavnosti	1,52	2,80
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	2,35	3,01
Poslovanje z nepremičninami	0,38	0,52
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	4,30	5,76
Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	3,69	3,19
Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	6,78	6,47
Izobraževanje	7,53	7,96
Zdravstvo in socialno varstvo	6,21	6,69
Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	0,89	1,71
Druge dejavnosti	1,22	1,64
Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo	0,10	0,07
Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles	0,00	0,00
Neznano	0,02	0,55

Vir: SI-STAT, julij 2014

Večina aktivnega prebivalstva Jugovzhodne Slovenije je bilo v letu 2011 zaposlenega v realnem sektorju (največ, skoraj 1/3 v predelovalnih dejavnostih). Kriza v gradbeništvo in nekaterih predelovalnih dejavnostih (lesno predelovalna industrija), pa tudi selitev proizvodnje je vplivala na negativno rast delovno aktivnega prebivalstva in povečanje brezposelnosti v regiji. Regijska proizvodna dejavnost je tradicionalno izvozna. Regija še naprej ohranja primat statistične regije z največjim deležem ustvarjenih prihodkov z izvozom izdelkov na tuje trge.

Čeprav je imela več kot polovica občin v regiji Jugovzhodna Slovenija v letu 2012 pozitivni skupni prirast prebivalstva, je bilo v osmih občinah regije zabeležen negativni skupni selitveni prirast (več kot 20 oseb), torej se je iz občin odselilo več prebivalcev kot priselilo vanje: Novo mesto (-220), Kočevje (-128), Črnomelj (-84), Semič (-58), Mirna (-31), Ribnica (-27), Loški Potok (-23) in Metlika (-23). Negativni skupni selitveni prirast so beležile tudi občine Mirna Peč, Osilnica, Žužemberk, Dolenjske Toplice in Šentjernej. V treh občinah je bil naravni prirast prebivalstva v letu 2012 negativen, in sicer v občinah Metlika (24 več umrlih kot rojenih), Loški Potok (13), Šentrupert (12), Kostel (5), Kočevje (2) in po ena pokojna oseba več od novorojene v občinah Črnomelj, Mokronog – Trebelno, Osilnica in Ribnica (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V strukturi prebivalstva so imele v letu 2013 od vseh učencev, dijakov in študentov v regiji največ učencev, dijakov in študentov občine Novo mesto (27,50 %), Črnomelj (9,22 %), Kočevje (9,21 %), Trebnje (8,81 %) in Ribnica (7,84 %), najmanj pa jih je bilo v občinah Osilnica (0,16 %) in Kostel (0,28 %) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V regiji se je v letu 2012 rodilo 11,4 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev, kar je več kot v povprečju v Sloveniji (SLO - 10,7 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev). Od leta 2002 se je v regiji povprečna starost matere pri prvem rojstvu povišala skoraj za 2 leti (s 26,4 let na 28,2 leti v letu 2012), kar je več kot je povprečje v Sloveniji (2002 - 27,2 leti, 2012 – 28,9 let). V letu 2012 je v regiji umrlo 9,5 prebivalcev na 1000 prebivalcev, kar je približno enako kot v Sloveniji (SLO - 9,4 umrli na 1000 prebivalcev), Najpogostejši vzrok smrti so bile bolezni obtočil. (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Prostorska in demografska slika regije izkazuje velike razlike med posameznimi občinami.

Tabela 9: Demografija občin JV Slovenije

Občine JVS	Velikost Km2	Število prebival. 1. 7. 2014	Štev. preb./km2 1. 7. 2014	Povpr. starost, l 1. 1. 2014	Stop. aktivn., % 2011.	Skupni prirast 2011
Črnomelj	339,7	14.586	42,9	43,0	53,7	-85
Dolenjske Toplice	110,2	3.385	30,7	41,8	55,2	10
Kočevje	555,4	16.184	29,1	43,0	54,1	-130
Kostel	56,1	650	11,6	49,3	47,2	11
Loški Potok	134,5	1.900	14,1	44,0	50,7	-36
Metlika	108,9	8.406	77,2	42,4	54,2	-47
Mirna	31,3	2.554	81,6	41,4	-	-30
Mirna Peč	48,0	2.882	60,0	39,5	57,1	11
Mokronog - Trebelno	73,4	3.032	41,3	41,1	52,7	18
Novo mesto	235,7	36.333	154,1	41,0	55,1	-96
Osilnica	36,2	387	10,7	49,0	47,8	-12
Ribnica	153,6	9.353	60,9	41,1	53,1	-28
Semič	146,7	3.806	25,9	42,7	54,0	-45
Sodražica	49,5	2.181	44,1	42,3	51,8	21
Straža	28,5	3.842	134,8	41,6	55,7	30
Šentjernej	96,0	6.946	72,4	40,3	54,5	27
Šentrupert	49,1	2.890	58,9	41,0	44,6	15
Škocjan	60,4	3.221	53,3	38,2	56,6	31
Šmarješke Toplice	34,2	3.244	94,9	41,4	57,0	63
Trebnje	163,3	12.063	73,9	40,6	57,3	78
Žužemberk	164,3	4.560	27,8	40,3	52,6	2

Vir: SI-STAT, julij 2014

Iz regije Jugovzhodna Slovenija se je v druge statistične regije v letu 2012 odselilo 3.369 oseb, iz drugih statističnih regij pa se je v regijo Jugovzhodna Slovenija priselilo 3.775 oseb. Največ oseb se je odselilo iz regije v Osrednjoslovensko regijo (64,6 % vseh odseljenih oseb), iz katere se je največ oseb v regijo Jugovzhodna Slovenija tudi priselilo (69,7 % vseh

priseljanih oseb). Več oseb se je iz regije Jugovzhodna Slovenija odselilo, kot se je vanjo priselilo v pomursko, savinjsko, spodnjeposavsko, osrednjeslovensko, gorenjsko, goriško in obalno-kraško regijo.

4. KONKURENČNOST IN TRG DELA

4.1. Bruto dodana vrednost

Jugovzhodna Slovenija je ustvarila največ BDV v industrijskem sektorju (42,2%), od tega 41,1% v predelovalnih dejavnostih in po tem odstopa tako od Vzhodne Slovenije kot slovenskega povprečja. Temu gre pripisati tudi visok delež prihodkov iz tujih trgov, saj ustvari prav industrija največ izvoza. Hkrati je Jugovzhodna Slovenija zadržala tudi, v primerjavi z Vzhodno Slovenijo in Slovenijo, največji delež BDV ustvarjenega v sektorju kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo. Po deležu BDV ustvarjenega v industrijskem sektorju je bila Jugovzhodna Slovenija v letu 2012 najvišje med slovenskimi regijami (drugo je Spodnjeposavje s 41%), po deležu BDV ustvarjenega z dejavnostjo kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo pa je Jugovzhodna Slovenija četrta med slovenskimi regijami, za Pomurjem (7,5%), Notranjsko-kraško (7,0%) in Spodnjimposavjem (5,3%). Največji delež BDV ustvari Jugovzhodna Slovenija v realnem sektorju, manjši pa s storitvami (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V letu 2012 je ustvarila Jugovzhodna Slovenija 6,4% slovenskega BDV, 12,0% slovenskega BDV v dejavnosti kmetijstva, lova, gozdarstva in ribištva, 10,7% slovenskega BDV v dejavnosti industrije, od tega 12,6% v predelovalnih dejavnostih. Po ustvarjenem BDV so v Sloveniji višje od Jugovzhodne Slovenije v industriji Osrednjaslovenija (22,8% slovenskega BDV v industriji), Savinjska (17,0% slovenskega BDV v industriji) in Podravje (12,8% slovenskega BDV v industriji) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Po podatkih SURS-a je Jugovzhodna Slovenija ustvarila 6,4% slovenske dodane vrednosti in je bila po deležu ustvarjene dodane vrednosti za Osrednjo Slovenijo (36,8%), Podravsko (13,1%), Savinjsko (11,6%), in Gorenjsko (8,3%) na petem mestu med slovenskimi regijami (Vir: SI-STAT, julij 2014).

4.2. Bruto družbeni proizvod

Slovenija se po letu 2008 oddaljuje od povprečne razvitosti EU, leta 2011 je zaostanek znašal 16 o.t., merjeno z BDP na prebivalca v standardih kupne moči. Po razpoložljivih podatkih Eurostat za 22 držav članic EU je občutnejši četrletni padec BDP v letu 2013 od Slovenije v drugem četrletju beležil le Ciper, v večini držav pa se je BDP glede na prvo četrletje povečal. Po zadnjih podatkih UMAR (poročilo o razvoju 2013), se je zaostanek za povprečjem EU v letih 2009 in 2010 povečal, in sicer v vseh regijah. Neugodna so bila tudi gibanja v osrednjeslovenski regiji, ki edina presega povprečje EU, pri čemer je leta 2008 za skoraj 28% presegala povprečno gospodarsko razvitost EU, leta 2010 pa le še za slabo petino. Napredek, ki so ga slovenske regije dosegle v obdobju 2005–2008, se je v naslednjih dveh letih izničil. Tako so v primerjavi z letom 2005 vse regije povečale zaostajanje za evropskim povprečjem, najbolj koroška regija (Vir: UMAR, julij 2014)

Jugovzhodna Slovenija je dosegala v letu 2000 93% slovenskega BDP na prebivalca in 74,5% (SLO=80,1%) BDP na prebivalca EU 27, v letu 2005 93,3% slovenskega BDP na prebivalca in 81,3% (SLO=87,1%) BDP na prebivalca EU 27 in v letu 2009 92,4% slovenskega BDP in 80,6% (SLO=87,2%) BDP na prebivalca EU 27. V letu 2009 se je zmanjševanje tega razkoraka ustavilo. Osrednjaslovenija in Obalno-kraška sta edini presegali tudi povprečje EU 27. Vzhodna Slovenija je v obdobju 2006-2009 dosegala 73,3% povprečja EU 27 in je bila pod spodnjo mejo za upravičenost do sredstev kohezijske politike, Zahodna Slovenija pa je to povprečje presegala za 6,6%. Leta 2012 je Vzhodna Slovenija dosegala 71% povprečnega BDP na prebivalca EU 28, Zahodna pa je v povprečju dosegala enako povprečno vrednost BDP na prebivalca v primerjavi z EU 28, ki je leta 2012 znašala 25.100 EUR na prebivalca. (Vir: EUROSTAT, julij 2014).

4.3. Brezposelnost

V Sloveniji se je dolgotrajna brezposelnost v letih 2010 in 2011 povečala bolj kot v povprečju držav članic EU, vendar pa je bila še vedno pod povprečjem držav članic EU. Dolgotrajno brezposelni sob ili predvsem mladi, ki so vstopali iz izobraževanja v zaposlitev, starejši, ki so ob izgubi zaposlitve to dobili težje in manj izobraženi. Ključni razlog za brezposelnost je pomanjkanje delovnih mest. Leta 2009 je bilo povpraševanje po delavcih za tretjino nižje kot v letu prej. Delež začasnih zaposlitev je v Sloveniji nad povprečjem EU. V drugem četrtletju 2011 je znašal delež začasnih zaposlitev 17,5%, v EU pa 14,4%. (Vir: Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014-2017, prvi osnutek, marec 2013).

Na trgu dela Jugovzhodne Slovenije delujeta dve območni službi za zaposlovanje, ZRSZ Območna služba Ljubljana in Novo mesto.

Po podatkih OE ZRSZ Kočevje je na tem območju 6.095 aktivnih prebivalcev, od tega je delovno aktivnih 4.512 ali 74,0%). Decembra 2011 je bilo zaposlenih 4.087 (67%), kar je 1,4% manj kot leto pred tem, samozaposlenih pa je bilo 425 oseb (6,9%). Stopnja registrirane brezposelnosti na območju OE ZRSZ Kočevje je bila 20,1%, decembra 2010 pa 18,6%. V letu 2011 se je število aktivnega prebivalstva znižalo za 1,5%. Največ možnosti za zaposlitev imajo iskalci s I., IV. in V. stopnjo strokovne izobrazbe.

Na območju OE ZRSZ Ribnica so bile razmere na trgu dela nekoliko boljše. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila decembra 2011 7,8% in je bila nižja kot pred enim letom (8,7%). Povpraševanje na trgu dela je bilo ugodnejše. Od 4.400 aktivnih prebivalcev tega območja jih je delalo 3.925 ali 89,2%. Zaposlenih je bilo 74,1%, samozaposlenih pa 14,3% (Vir: ZRSZ Območna služba Ljubljana, Poročilo za 2011).

Na Kočevsko-ribniškem ima največji vpliv na brezposelnost dolgotrajna brezposelnost.

Na trg dela v Beli krajini sta najbolj vplivala propad tekstilne industrije in selitev proizvodnje kompresorjev. V letu 2011 se je stopnja zaposlenosti najbolj znižala na območju celotne Območne službe za zaposlovanje Novo mesto v Metliki in sicer za 3% (iz 3.050 na 2960 zaposlenih) medtem ko se je v okviru OE ZRSZ Črnomelj povečala za 1,4%.

Na območju ožje Dolenjske se je konec leta 2011 stopnja brezposelnosti povečala iz 10,5% na 11,4%, v Črnomlju iz 14,3% na 15,8%, v Metliki pa iz 14,2% na 15,4%. Med

brezposelnimi prevladujejo delavci brez poklica in dolgotrajno brezposelne osebe. Na območju OE ZRSZ Črnomelj je bilo v letu 2011 prijavljenih 23,9% , v Metliki pa kar 41,7% manj prostih delovnih mest kot v letu 2010. Število novih zaposlitev se je v Metliki povečalo, na območju urada v Črnomlju pa se je znižalo glede na leto 2010 za 18%.

Stopnja brezposelnosti na obeh uradih za zaposlovanje v Beli krajini je konec leta 2011 močno presegala (Metlika 14,2%, Črnomelj 15,8%) stopnjo registrirane brezposelnosti v regiji (11,0%) in na nacionalnem nivoju (11,8%).

Na OE ZRSZ Trebnje se je zaradi stečajev in odpuščanja delavcev v letu 2011 povečala stopnja brezposelnosti za 2,3% na uradu za zaposlovanje v Novem mestu pa za 1,3%.

Z nastopom krize se je struktura brezposelnosti začela spreminjati. Več je odpuščenih delavcev zaradi poslovnih razlogov in stečajev, odpuščenih delavcev po izteku delovnega razmerja za določen čas, mladih iskalcev prve zaposlitve in starejših. Hkrati se zmanjšuje število prostih delovnih mest. Teh je bilo v Sloveniji v letu 2012 glede na predhodno leto za 12,7% manj.

Iz letnega poročila OS ZRSZ Novo mesto za leto 2012 je razvidno, da v letu 2012 ni bilo na območju OS Novo mesto t. i. večjih stečajev. Med letom se je v evidenco brezposelnih prijavilo 85 oseb iz razloga stečaja, medtem, ko jih je bilo v letu 2011 kar 805. Zelo velik porast pa smo v letu 2012 zabeležili v prilivu brezposelnih oseb, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi poslovnih razlogov, in sicer so bile to 1.403 osebe, leto poprej jih je bilo 836. Delež stečajnikov in presežnih delavcev je konec leta med vsemi brezposelnimi osebami znašal 28,9 %. Največji delež je bil na Uradu za delo Črnomelj (31 %), sledijo Novo mesto (29 %), Metlika (28,1 %) in Trebnje (25,5%). OS ZRSZ Ljubljana pa je ugotovila, da je bilo med potrebami 32,1% delovnih mest le z OŠ ali manj, 28,9% delovnih mest s srednjo poklicno šolo, 19,4% delovnih mest s srednjo strokovno in splošno šolo in 19,7% delovnih mest z višjo, visoko šolo ali več. Ugotovimo lahko, da se je najbolj znižala zaposlenost v industriji in v predelovalnih dejavnostih, ki največ prispevata k BDP-ju regije in da kar 1/3 vseh potreb po delavcih z OŠ ali manj in le slaba petina potreb po delavcih z višjo in visoko izobrazbo. To narekuje vlaganja v nove trge, produkte in znanje.

Ob koncu junija 2014 je bilo registriranih brezposelnih oseb 117.352, kar je 2.318 oseb oziroma 1,9 % manj kot maja 2014, v primerjavi z junijem 2013 je bila brezposelnost večja za 0,6 %. V prvem polletju letošnjega leta je bilo na Zavodu v povprečju prijavljenih 124.499 brezposelnih oseb, kar je 2,7 % več kot v primerljivem obdobju leta 2013 (Vir: ZRSZ, julij 2014).

Po podatkih ZRSZ Novo mesto je bilo ob koncu leta 2012 v regiji 6.840 brezposelnih oseb, kar je 13,1 % več kot decembra leta 2011. Bolj kot na ravni regijskega povprečja se je povečalo število trajno presežnih delavcev (za 34,6 %), oseb zaposlenih za določen čas (za 22,3 %) in iskalcev prve zaposlitve (za 14 %). V letu 2012 se je na novo prijavilo 5.409 brezposelnih oseb, kar je 3,3 % več kot leto poprej. Odjavljenih je bilo 4.597 brezposelnih oseb (za 3,5 % več), od tega se je zaposlilo 2.704 brezposelnih oseb, kar je 4,9 % manj kot leta 2011. Prostih delovnih mest na območju UD Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje je bilo za 14,3 % manj kot leta 2011, skupno so jih delodajalci prijavili 7.483. Največji upad v številu prijavljenih prostih delovnih mest smo zabeležili v predelovalnih dejavnostih, v dejavnosti trgovine; vzdrževanja in popravil motornih vozil, v dejavnosti gradbeništva in v

strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih. (Vir: ZRSZ Novo mesto, letno poročilo 2012, julij 2014)

Tabela 10: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah

Občina	Apr. 2005	Apr. 2014	Razlika	SLO Apr. 05 = 10,1%	SLO Apr. 14 = 13,4%
Črnomelj	10,8	21,4	10,6	0,7	8,0
Kočevje	14,3	23,7	9,4	4,2	10,3
Metlika	8,5	17	8,5	-1,6	3,6
Novo mesto	6,9	12,5	5,6	-3,2	-0,9
Ribnica	8,5	10,4	1,9	-1,6	-3
Trebnje	6,3	10,8	4,5	-3,8	-2,6

Vir: SI-STAT, julij 2014

4.4. Plače

Jugovzhodna Slovenija je aprila 2014 med vsemi statističnimi regijami Vzhodne Slovenije najmanj zaostajala po povprečni mesečni bruto plači (-1,23%) za povprečno mesečno bruto plačo v Sloveniji. Nadpovprečno urno postavko so prejeli zaposleni aprila 2014 v JV Sloveniji v naslednjih dejavnostih: oskrba z električno energijo, paro (14,18 EUR/uro), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (12,68 EUR/uro), finančne in zavarovalniške dejavnosti (11,27 EUR/uro), poslovanje z nepremičninami (9,59 EUR/uro), javna uprava in obrambi (9,59 EUR/uro), zdravstvo in socialno varstvo (9,50 EUR/uro), oskrbi z vodo, informacijske in komunikacijske dejavnosti (9,34 EUR/uro), izobraževanje (9,26 EUR/uro), in v predelovalnih dejavnostih (9,14, EUR/uro), podpovprečno urno postavko pa v: kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnostih (8,53 EUR/uro), drugih dejavnostih (7,51 EUR/uro), gostinstvu (7,33 EUR/uro), prometu in skladiščenju (7,42 EUR/uro), gradbeništvu (7,53 EUR/uro), trgovini, vzdrževanju in popravilu osebnih vozil (7,01 EUR/uro) in drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (6,25 EUR/uro).

Podobno kot na nacionalnem nivoju odstopa po povprečni bruto plači za oktober 2014 med regijami Osrednjaslovenija, od občin Jugovzhodne Slovenije odstopa MO Novo mesto – povprečna bruto plača aprila 2014 je bila v MO Novo mesto višja od povprečne bruto plače za april 2014 v regiji za 12,00 %. Samo plače v MO Novo mesto presegajo regijsko povprečje. Medtem, ko je najbolj zaostajala za povprečno slovensko bruto plačo aprila 2014 Pomurska regija, in sicer za 11,44%, je Občina Osilnica za povprečno plačo v Jugovzhodni Sloveniji zaostajala za 33,38 % (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Po podatkih AJPEŠ-a za leto 2013 (Vir: Informacija o gospodarskih družbah, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2012) so bile v gospodarskih družbah, razen v mikro gospodarskih družbah, povprečne plače na zaposlenega v letu 2013 glede na leto pred tem višje od 0,5 do 2,0%, povprečno pa za 0,7%. Najbolj so se povečale v Mirni peči (indeks 105,9), Žužemberku (105,4), Šmarjeških Toplicah (indeks 104,3), Osilnici (indeks 102,7), Črnomlju (indeks 102,7), Metliki (indeks 99,3), Ribnici (indeks 102,1), Kočevju (indeks 100,8), v Škocjanu in Novem mestu so ostale enake (indeks 100,0), v občinah Mokronog-Trebelno, Šentrupert, Metlika, Kostel in Loški Potok pa so bile povprečne plače na zaposlenega v letu 2013 nižje. Povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega je

znašala v letu 2013 1.600 EUR, najvišja je bila v Novem mestu (1.861 EUR), najnižja pa Osilnici (1.021 EUR ali 63% povprečne plače na zaposlenega v regiji oz. 55% povprečne plače na zaposlenega v Novem mestu).

Povprečne plače na zaposlenega v letu 2013 je bila v mikro gospodarskih družbah 1.156 EUR, v majhnih družbah 1.328 EUR, v srednjih družbah 1.411 EUR in v velikih družbah 1.986 EUR. Povprečna plača na zaposlenega v gospodarskih družbah je bila leta 2013 v Dolenjskih Toplicah 1.198 EUR, na Mirni 1.455 EUR, v Mirni Peči 1.094 EUR, v Mokronogu-Trebelno 1.110 EUR, v Novem mestu 1.861 EUR, v Straži 1.218 EUR, v Šentjerneju 1.460 EUR, v Šentrupertu 1.379 EUR, v Škocjanu 1.343 EUR, v Šmarjeških Toplicah 1.455 EUR, v Trebnjem 1.398 EUR, v Žužemberku 1.260 EUR, v Črnomlju 1.212 EUR, v Metliki 1.132 EUR, v Semiču 1.217 EUR, v Kočevju 1.254 EUR, v Kostelu 1.437 EUR, v Loškem Potoku 1.150 EUR, v Osilnici 1.021 EUR, v Ribnici 1.386 EUR in v Sodražici 1.132 EUR. Nadpovprečna je bila povprečna plača na zaposlenega samo v Novem mestu (indeks 116,3), v vseh ostalih občinah pa so bile povprečne plače na zaposlenega v letu 2013 nižje od povprečne plače v regiji (1.600 EUR) (Vir: AJPES, O poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v JV Sloveniji v letu 2013, maj 2014).

Razlike v bruto plačah med občinami Jugovzhodne Slovenije so v opazovanem obdobju (oktober 2012) večje kot so razlike med statističnimi regijami.

Tabela 11: Povprečna mesečna bruto plača za 04/2014

Občina	BOD / mesec 04/2014	% Regija = 100	BOD / mesec Regija - občina	EUR / uro 04/2014
Črnomelj	1278,82	0,85	-0,15	7,58
Dolenjske Toplice	1309,24	0,87	-0,13	7,78
Kočevje	1315,96	0,87	-0,13	7,87
Kostel	1192,69	0,79	-0,21	7,37
Loški Potok	1275,25	0,84	-0,16	7,39
Metlika	1224,69	0,81	-0,19	7,11
Mirna	1359,25	0,90	-0,10	7,92
Mirna Peč	1364,13	0,90	-0,10	7,95
Mokronog-Trebelno	1252,7	0,83	-0,17	7,15
Novo mesto	1693,98	1,12	0,12	9,91
Osilnica	1007,67	0,67	-0,33	6,18
Ribnica	1501,17	0,99	-0,01	8,77
Semič	1153,92	0,76	-0,24	6,71
Sodražica	1340,01	0,89	-0,11	7,81
Straža	1330,69	0,88	-0,12	7,8
Šentjernej	1492,14	0,99	-0,01	8,82
Šentrupert	1481,98	0,98	-0,02	8,14
Škocjan	1362,66	0,90	-0,10	7,95
Šmarješke Toplice	1409,49	0,93	-0,07	8,3
Trebnje	1368,62	0,90	-0,10	8,14
Žužemberk	1266,65	0,84	-0,16	7,49

Vir: SI-STAT, julij 2014

5. POSLOVNO OKOLJE

5.1. Poslovni subjekti

Povprečno podjetje Jugovzhodne Slovenije je v letu 2012 za 24,9% preseglo prihodek podjetij Vzhodne Slovenije (povprečje Slovenije je preseglo za 14,2%) in dosegalo 86,6% prihodkov podjetij najbolj razvite slovenske statistične regije v okviru Zahodne Slovenije (Osrednjeslovenska). Prihodki na podjetje v Jugovzhodni Sloveniji so bili pred nastopom ekonomske krize za 13,3% višji od prihodkov na podjetje v državi, v letu 2011 pa so bili višji le še 3,5%, v letu 2012 pa že za 14,2%. (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

V desetih letih (2001/2011) se je število podjetij v regiji povečalo iz 5.402 na 8.268 ali za 34,9%. V letu 2010 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji aktivnih 80% vseh podjetij, v Sloveniji pa 85% vseh podjetij. (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

V regiji Jugovzhodna Slovenija je bilo leta 2012 23 (5,9%) vseh hitrorastočih podjetij in 66 (6,35%) hitrorastočih podjetij glede na prihodke v Sloveniji. Jugovzhodna Slovenija je imela v letu 2007 večji delež obrtnih podjetij kot Slovenija (op: po letu 2007 statistika teh podatkov ne spremlja več) (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

V Sloveniji je bilo od leta 2008 do leta 2011 ustanovljenih 62.804 novih podjetij, v istem obdobju pa jih je prenehalo poslovati 41.299 ali 65,76% novonastalih podjetij, V istem obdobju je bilo v Jugovzhodni Sloveniji ustanovljeno 2.740 novih podjetij, poslovati pa je prenehalo 1.803 podjetij ali 65,80% vseh novoustanovljenih podjetij. Stopnja preživetja novih podjetij je v Jugovzhodni Sloveniji v 1. letu (86,92%) nekoliko nižja kot v Vzhodni Sloveniji (87,83%) in Sloveniji (88,92%), v 2. letu večja (80,59%), v 3. letu približno enaka (69,54%), v 4. letu je enaka (63,39%) kot v Vzhodni Sloveniji in nižja kot v Sloveniji, v 5. letu pa večja (65,41%) kot v Vzhodni Sloveniji (60,34%) in Sloveniji (59,97%). (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

Po številu zaposlenih v letu 2012 so bila največja podjetja v regiji: Krka tovarna zdravil d.d. (4.330), Revoz d.d. (2.300), Secop kompresorji d.d. (930), Terme Krka d.d. (606), TPV trženje d.d. (591), Adria mobil d.o.o. (563), Trimo d.d. (444), Kolpa d.d. (412), Beti holding d.d. (289) in Podgorje d.o.o. (333). (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

5.2. Gospodarske družbe

V letu 2013 so velike gospodarske družbe (32) zaposlovale 45,5% vseh zaposlenih, ustvarile 62,6% vseh prihodkov in razpolagale s 67,1% sredstev za delo. Število velikih gospodarskih družb in zaposlenih v njih se še naprej zmanjšuje – v regiji je bilo leta 2009 39 velikih gospodarskih družb, ki so zaposlovale 15.346 delavcev ali 51,2% vseh zaposlenih v regiji. Velike gospodarske družbe imajo še vedno prevladujoč vpliv na gospodarski razvoj regije. največ velikih gospodarskih družbe ima sedež na območju ožje Dolenjske. Velike gospodarske družbe so zaposlovale v letu 2013 povprečno 355 delavcev, srednje velike gospodarske družbe 100 delavcev, majhne gospodarske družbe 32 delavcev, mikro gospodarske družbe pa 3 delavce. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Največ zaposlenih v gospodarskih družbah (16.300 ali 65% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v letu 2013) je bilo v predelovalnih dejavnostih. Gospodarske družbe v predelovalnih dejavnostih so ustvarile 72% čistih prihodkov vseh gospodarskih družb v regiji. Gospodarske družbe v ostalih dejavnostih (trgovina, vzdrževanje in popravilo motornih vozil, gradbeništvo in druge) so ustvarile skupaj 17% čistih prihodkov gospodarskih družb v regiji. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Zaposleni v predelovalnih dejavnostih so prevladovali v 18 od 21 občin Jugovzhodne Slovenije: Črnomelj (77%), Dolenjske Toplice (38%), Kočevje (57%), Kostel (69%), Loški Potok (88%), Metlika (51%), Mirna (92%), Mirna Peč (36%), Mokronog-Trebelno (73%), Novo mesto (64%), Ribnica (75%), Semič (74%), Straža (30%), Šentjernej (77%), Šentrupert (72%), Šmarješke Toplice (76%), Trebnje (51%) in Žužemberk (75%). V občini Osilnica je največ zaposlenih v gostinstvu (100%), v Škocjanu v gradbeništvu (46%) in v Sodražici v gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami (60% v obeh dejavnostih). (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

5.3. Gospodarska aktivnost po posameznih območjih Jugovzhodne Slovenije

Gospodarska aktivnost je v regiji neenakomerno porazdeljena.

Od leta 2002 se je število zaposlenih v gospodarskih družbah Jugovzhodne Slovenija zmanjšalo za dobrih 11%. Vse do leta 2008 je naraščalo, potem pa je padlo za dobrih 15%. Število zaposlenih v družbah na območju ožje Dolenjske je ostalo v primerjavi z letom 2002 skoraj enako oz. se je malenkost povečalo, v primerjavi z letom 2008 pa je padlo za skoraj 15%, število zaposlenih v gospodarskih družbah pa se je znižalo v primerjavi z letom 2002 tako na območju Bele krajine (-30%) kot na Kočevsko-ribniškem (-29%).

Največ prihodkov so ustvarile gospodarske družbe v letu 2011 z izvozom (61,6% vseh prihodkov). Čeprav se je prodaja na tujih trgih v letu 2011 znižala za 3,5% ostaja izvoz še naprej največja prednost regijskega gospodarstva, Jugovzhodna Slovenija pa najbolj izvozna slovenska regija. Pretežni del, 85% prihodkov na tujih trgih, so ustvarile velike družbe. Bolj kot slovenske so v regiji usmerjene v izvoz velike in srednje velike družbe. Velike družbe v regiji so ustvarile z izvozom 83% svojih prihodkov, primerljive slovenske družbe pa 39% svojih prihodkov.

Največji izvozniki v letu 2011 so bili: Revoz d.d. (1.102.450.555 EUR), Krka tovarna zdravil d.d. (891.130.307 EUR), Adria mobil d.o.o. (227.121.780 EUR), Secop kompresorji d.o.o. (108.384.066 EUR), Trimo inženiring d.d. (67.638.298 EUR), TPV trženje in proizvodnja opreme vozil d.o.o. (33.846.489 EUR), Melamin d.d. (33.327.428 EUR), Inotherm d.o.o. (31.582.332 EUR), Intersocks d.o.o. (30.842.008 EUR) in Kolpa d.d. (27.830.509 EUR). V teh družba je bilo 9.831 zaposlenih. Čisti prihodki od prodaje podjetij Jugovzhodne Slovenije so bili v letu 2011 (3.010.545.192 EUR) nekoliko nižji kot leta 2008 (3.031.527.788 EUR) in 3,5% nižji kot leta 2010. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011)

Neto dodana vrednost se je v letu 2013 glede na leto poprej zvišala v vseh subregijah. Največ v družbah s sedežem na ožjem dolenjskem (indeks = 105,9), sledijo družbe s sedežem na Kočevsko-ribniškem območju (indeks = 103,3), in v Beli krajini (indeks = 100,6). (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

V letu 2011 so realizirale največjo dodano vrednost na zaposlenega: Veldos d.o.o. (845.915 EUR), Novoline Commerce d.o.o. (267.637 EUR), Partner d.o.o. (234.096), Trimo Investment d.d.(213.816 EUR), Kolpa holding d.o.o. (208.557 EUR), Grupa Plastoform d.o.o. (186.054 EUR), Bobič yacht interier d.o.o. (172.858), Los cestna oprema d.o.o. (144.372 EUR), Motoman robotec d.o.o. (130.496 EUR) in Kure&co. d.o.o. 120.317 EUR). (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

Družbe na ožjem dolenskem so v letu 2013 ustvarile 88,9% čistega dobička gospodarskih družb v regiji in 80,0% vse izgube, v Beli krajini 3,4% čistega dobička in 12,0% izgube in na Kočevsko-ribniškem 7,8% čistega dobička ter 8,0% vse izgube gospodarskih družb. Nominalno se je izguba najbolj povečala v velikih družbah, relativno pa v srednjih družbah. Izkazana čista izguba gospodarskih družb se je v letu 2013 glede na leto 2012 povečala za 28%. Čisti dobiček so gospodarske družbe v 10-tih letih povečale za 1,95-krat, čisto izgubo za 2,8-krat, neto čisti dobiček pa za 1,75-krat. Kapital med viri sredstev je v gospodarskih družbah regije v letu 2013 znašal 55%. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Najvišji čisti dobiček so realizirale v letu 2011: Krka tovarna zdravil d.d. (150.391.488 EUR), Revoz d.d. (13.011.351 EUR), Adria mobil d.o.o. (8.777.504 EUR), Inotherm d.o.o, (6.445.598 EUR), Tomplast d.o.o. (2.965.251 EUR), CGP d.d. (1.760.614 EUR), Plastoform d.o.o. (1.732.981 EUR), TPV Johnson Controls d.o.o. (1.316.506 EUR), Tiskarna Novo mesto d.d. (1.289.235 EUR) in Los d.o.o. (1.281.770 EUR). V teh podjetjih je bilo 7.868 zaposlenih. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011)

Najvišjo čisto izgubo v letu 2011 so ustvarile družbe: Sekop d.o.o., Trimo inženiring d.d., Beti holding d.d., Eurotek d.o.o., Ursa d.o.o., Loging d.o.o., Trimo investment d.d., Kovinotehna MKI d.o.o., Ambi-mont d.o.o. in Carat d.o.o.. V teh družbah je bilo zaposlenih 2.479 delavcev. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011)

Kar 51,36% vseh izgub so v regiji v letu 2011 ustvarila podjetja iz predelovalnih dejavnosti. V teh podjetjih je bilo tudi največ zaposlenih. Podjetja, ki se ukvarjajo z gradbeništvom so ustvarila 15,76% vseh izgub, podjetja, ki se ukvarjajo s trgovino, vzdrževanjem in popravilom motornih vozil so ustvarila 9,83% vseh izgub, podjetja s področja prometa in skladiščenja 7,70% vseh izgub in podjetja s področja gostinstva 2,45% vseh izgub v regiji v letu 2011. Po številu podjetij, ki so v letu 2011 poslovala s čisto izgubo so bila najštevilnejša podjetja iz dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, podjetja iz predelovalnih dejavnosti in podjetja iz strokovnih, znanstvenih in tehnoloških dejavnosti. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

Tabela 12: Donosnost in gospodarnost gospodarskih družb po občinah, 2008 in 2011

Občina	Zaposleni 2008	Gospodar. 2008*	Prih./zap. 2008	Zaposleni 2011	Gospodar. 2011*	Prih./zap. 2011
Črnomelj	2.583	1,02	137.033	2.373	0,95	95.638
Dolenjske Toplice	129	1,04	77.007	122	1,00	69.098
Kočevje	2.611	1,01	93.114	2.045	0,99	100.168
Kostel	37	0,84	139.769	36	0,89	168.651
Loški Potok	97	1,06	129.614	80	1,06	100.035
Metlika	1.638	1,02	92.518	1.474	0,98	84.444

Mirna	-	-	-	285	1,08	142.124
Mirna Peč	102	1,04	57.403	47	1,10	69.051
Mokr.-Trebelno	343	1,01	100.503	161	1,03	91.741
Novo mesto	15.896	1,09	218.261	14.128	1,07	243.958
Osilnica	42	1,02	45.597	27	1,00	55.804
Ribnica	1.724	1,05	84.000	1.705	1,07	100.201
Semič	976	1,00	63.056	313	1,05	125.147
Sodražica	143	1,03	124.551	105	1,04	105.804
Straža	860	0,99	73.199	192	1,02	152.194
Šentjernej	1.039	1,06	87.910	929	1,03	93.139
Šentrupert	253	1,05	158.254	228	1,05	176.393
Škocjan	138	1.08	160.730	182	1,05	124.471
Šmar.Toplice	234	1,07	89.427	171	1,15	118.081
Trebnje	2.596	1,03	163.714	2.018	0,98	172.834
Žužemberk	431	1.03	59.507	397	1,03	84.335

*celotna gospodarnost = celotni prihodki : celotni odhodki

Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011

Od začetka gospodarske in finančne krize so samo gospodarske družbe iz Občine Škocjan povečale število zaposlenih, vse ostale družbe v regiji pa so število zaposlenih zmanjšale. najbolj se je zmanjšalo število zaposlenih v družbah iz Občine Straža, zaradi stečaja Novolesa, za 77%. Razmerje med vsemi prihodki in vsemi odhodki se je poslabšalo v gospodarskih družbah s sedežem v Črnomlju, Dolenjskih Toplicah, Kočevju, Metliki, Novem mestu, Osilnici, Šentjerneju, Škocjanu in Trebnjem. Prihodki na zaposlenega v gospodarskih družbah, kjer so bili ti najnižji, so znašali v letu 2008, v primerjavi s prihodki v gospodarskih družbah, kjer so bili ti najvišji, 20,9%, v letu 2011 pa 22,8%. Prihodki na zaposlenega so se v primerjavi z letom 2008 znižali v gospodarskih družbah s sedežem v Črnomlju, Dolenjskih Toplicah, Loškem Potoku, Metliki, Mokronog-Trebelnem, Sodražici in Škocjanu.

V letu 2008 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji povprečno mesečno 175 podjetij, ki so izplačale minimalno plačo, v letu 2011 pa je bilo takih podjetij 326. V prvih osmih mesecih leta 2012 se število teh podjetij ni povečalo (322).

Tabela 13: Razvrstitev samostojnih podjetnikov po območjih Jugovzhodne Slovenije v letu 2013

Območje	Število	%	Zaposleni	%	Čisti prihodki v mio EUR	%	Sredstva 31.12.2011 v mio EUR	%
Ožja Dolenjska	2.565	61,2	1.988	61,8	221,2	64,7	171,3	64,7
Bela krajina	761	18,2	574	17,8	55,0	16,1	48,0	18,1
Kočevsko-ribniško	864	20,6	654	20,3	65,5	19,2	45,4	17,2
Jugovzhodna	4.190	100	3.215	100	341,7	100	264,7	100

Slovenija								
-----------	--	--	--	--	--	--	--	--

Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013

Ožja Dolenjska je tudi »podjetniško« najbolj razvito območje regije. Na Kočevsko-ribniškem je podjetništvo razvitejše kot v Beli krajini. Največ samostojnih podjetnikov je bilo v letu 2013 v Mestni občini novo mesto (26,6% vseh podjetnikov). Zaposlovali so 23,6% vseh zaposlenih pri samostojnih podjetnikih in ustvarili 22,9% čistih prihodkov podjetnikov v regiji. Večje število samostojnih podjetnikov je še v občinah Trebnje (10,3%), Črnomelj (9,8%), Kočevje (8,7%), Ribnica (8,3%) in Metlika (6,3%), v ostalih občinah pa je manj kot 5% samostojnih podjetnikov. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Pri podjetnikih, ki se ukvarjajo s predelovalnimi dejavnostmi in gradbeništvom je zaposlenih 23,9% vseh zaposlenih pri podjetnikih v regiji. Če tem dodamo še promet in skladiščenje, trgovino, vzdrževanje in popravilo motornih vozil ter gostinstvo, predstavljajo te dejavnosti 65,3% vseh zaposlenih pri podjetnikih in skoraj toliko njihovih prihodkov. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Dodano vrednost je v letu 2013 ustvarilo 87% vseh podjetnikov v regiji. Izkazali so tudi za 13% več podjetnikovega dohodka. Skupno so podjetniki ustvarili za 95 milijonov evrov dodane vrednosti (dodana vrednost je bila za ta znesek večja od izgube na substanci). (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013).

5.4. Vlaganja v razvoj

Jugovzhodna Slovenija je v letu 2013 vložila v R&R 12,72% vseh sredstev, ki so bila v Sloveniji porabljena za ta namen. Več je za R&R prispevala samo še Osrednjaslovenija (47,88%). V obdobju 2007/2010 je Jugovzhodna Slovenija povečala sredstva za raziskave in razvoj za 46,64% (Slovenija za 46,08). (Vir: SI-STAT, julij, 2014)

Leta 2012 je bilo v regiji 1074 zaposlenih, ki so delali na področju R&R, od tega 953 s polnim delovnim časom, 519 raziskovalcev je bilo moških, 556 je bilo žensk. V primerjavi z letom 2007 se je število zaposlenih na področju R&R dejavnosti povečalo za 277. V letu 2012 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji zaposlenih v R&R dejavnosti 5,12% vseh zaposlenih v tej dejavnosti v državi, kar jo uvršča na 5 mesto med vsemi statističnimi regijami v državi. Glede na izdatke za R&R dejavnost Jugovzhodna Slovenija najbolj izdvaja za R&R 5,2% regionalnega BDP, kar je največ med vsemi slovenskimi statističnimi regijami. Najbolj pozitivno pa na tem področju odstopa Osrednjaslovenska regija ki izdvaja za R&R dejavnost 3,4% sredstev in ima 38,6% zaposlenih v tej dejavnosti in Podravska, ki izdvaja 1,3% sredstev in ima zaposlenih 5,5% vseh zaposlenih v R&R dejavnosti. Obe regiji imata tudi največ znanstveno raziskovalnih organizacij. Razkorak med vlaganji in zaposlenostjo v R&R dejavnosti v Jugovzhodni Sloveniji je predvsem posledica koncentrirane R&R dejavnosti v nekaj večjih podjetjih. Jugovzhodna Slovenija ima med vsemi regijami med raziskovalci največ žensk (50,37%). (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

5.5. Kmetijstvo

Po podatkih iz leta 2010, skoraj $\frac{3}{4}$ kmetijskih gospodarstev v regiji proizvaja kmetijske pridelke za lastno uporabo – 61,84% izključno za lastno uporabo (SLO=46,38%) in 10,45% pretežno za lastno uporabo (SLO=13,13%) in le 27,71% (SLO=40,48%) jih prideluje za prodajo, in sicer jih 6,10% (SLO=10,18%) prodaja neposredno uporabniku in 21,61% (SLO=30,30%) prodaja preko posrednika. V letu 2011 je realizirala Slovenija z žiti 69%, z zelenjavo 37% , z mesom 85% in z mlekom 120% samooskrbe. (Vir: ZRSZ, julij, 2014).

Od 54.703 ha kmetijskih zemljišč, ki so v uporabi na območju regije predstavljajo njive 26,48%, trajni travniki in pašniki 62,72% in trajni nasadi 3,41%. Njivske površine so bile posejane s krmnimi rastlinami (52,29%), žiti (41,45%), na manjših površinah pa s krompirjem (3,07%), vrtnarskimi pridelki (1,71%), stročnicami in industrijskimi rastlinami. Med travniki in pašniki prevladujejo travniki in pašniki z dvakratno rabo (55,33%). Med trajnimi nasadi so najpogostejši vinogradi (59,33%), manj pa je kmečkih sadovnjakov in intenzivnih sadovnjakov. Povprečno kmetijsko gospodarstvo regije je imelo v letu 4,79 ha gozda. (Vir: ZRSZ, julij, 2014).

Tabela 14: Kmetijska gospodarstva – podatki za leto 2013

Regije / Slovenija	Št. kmet. gosp.	%	Kmet. zemlj. v upor. (ha)	% glede na vel. regije	PDM* na gospod.	Št. glav vel. živine GVŽ	%
Pomurska	8.446	11,67	67.487	50,48	1,01	36830	9,22
Podravska	11.427	15,79	81.011	37,33	1,21	73095	18,30
Koroška	2.746	3,79	20.851	20,03	1,36	23974	6,00
Savinjska	10.956	15,14	67.388	28,27	1,32	69461	17,39
Zasavska	908	1,25	5.358	20,30	1,16	4390	1,10
Spodnjeposavska	5.024	6,94	27.651	31,24	1,16	19552	4,90
Jugovzhodna Slov.	8.436	11,66	54.703	20,45	1,10	38613	9,67
Osrednjaslovenska	8.671	11,98	64.296	25,16	1,13	60883	15,25
Gorenjska	4.545	6,28	33.467	15,66	1,18	39177	9,81
Notranjsko-kraška	2.637	3,64	23.870	16,39	0,85	11134	2,79
Goriška	5.601	7,74	34.100	14,67	0,99	17683	4,43
Obalno-kraška	2.980	4,12	19.054	18,25	0,90	4557	1,14
Slovenija	72.377	100,0	477.023	24,63	1,14	399.349	100,0

*PDM – polnopravna delovna moč

Vir: SI-STAT, julij 2014

Po kmetijskih zemljiščih v uporabi s certificirano ekološko pridelavo je bila Jugovzhodna Slovenija v letu 2010 med slovenskimi regijami na 6. mestu.

Po opremljenosti (število traktorjev na kmetijsko gospodarstvo) kmetijska gospodarstva Jugovzhodne Slovenije ne odstopajo od slovenskega povprečja (1,4).

V 10-tih letih (2000/2010) se je v Jugovzhodni Sloveniji zmanjšalo število kmetijskih gospodarstev za 1.461 ali 15,3%, kmetijska zemljišča v uporabi pa za 833 ha ali 1,7%.

Tabela 15: Kmetijska gospodarstva po občinah, 2010

Občina	Število kmet. gospodarstev	PDM* /.kmet. gospodarstvo	Kmet. zemlj. v uporabi	Pret. namen »Za prodajo«
--------	----------------------------	---------------------------	------------------------	--------------------------

			ha	Št. km. gosp.
Črnomelj	1.060	0,99	5.773	233 (21,9%)
Dolenjske Toplice	190	0,75	816	41 (21,6%)
Kočevje	227	1,05	6.025	72 (31,7%)
Kostel	56	0,68	303	13 (23,2%)
Loški Potok	206	0,45	1.269	61 (29,6%)
Metlika	611	0,66	2.819	140 (22,9%)
Mirna Peč	230	1,22	1.604	88 (38,3%)
Mokronog-Trebelno	311	0,87	2.043	134 (43,1%)
Novo mesto	1.121	0,97	5.215	214 (19,1%)
Osilnica	36	0,42	141	4 (11,1%)
Ribnica	494	0,79	2.824	111 (22,5%)
Semič	353	1,01	1.952	68 (19,3%)
Sodražica	163	0,37	734	23 (14,1%)
Straža	124	0,91	648	31 (25,0%)
Šentjernej	628	0,99	3.460	175 (27,9%)
Šentrupert	253	0,89	1.597	98 (38,7%)
Škocjan	367	0,87	2.206	113 (30,8%)
Šmarješke Toplice	216	0,89	1.276	40 (18,5%)
Trebnje	949	1,20	6.036	459 (48,4%)
Žužemberk	484	0,98	2.659	106 (21,9%)

*PDM – polnopravna delovna moč

Vir: www.stat.si, podatkovni portal, občine

Kmetijska zemljišča v uporabi predstavljajo njive, trajni travniki in pašniki ter trajni nasadi. V Jugovzhodni Sloveniji prevladujejo trajni travniki in pašniki (68% kmetijskih zemljišč v uporabi), njive (29% kmetijskih zemljišč v uporabi) in trajni nasadi (3% kmetijskih zemljišč v uporabi). Trajni travniki in pašniki prevladujejo med kmetijskimi zemljišči v uporabi v vseh občinah Jugovzhodne Slovenije. Več kot 1000 ha njiv je v občinah Črnomelj (2.572 ha), Trebnje (1.977 ha), Šentjernej (1.667 ha), Novo mesto (1.604 ha) in Metlika (1.190 ha). Trajni travniki in pašniki prevladujejo v občinah Kočevje (5.393 ha), Trebnje (3.923 ha), Novo mesto (3.378 ha), Ribnica (2.647 ha) in Žužemberk (2.254 ha). Največ trajnih nasadov, med katerimi prevladujejo vinogradi, je v občinah Metlika (284 ha), Črnomelj (254 ha), Novo mesto (233 ha) in Šentjernej (223 ha).

Na območju regije je bilo po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v letu 2009 preko 6.000 vinogradov na 912,7 hektarih, kar predstavlja 5,6% vinogradniških površin v Republiki Sloveniji. Z vinogradništvom se je ukvarjalo več kot 4.000 občanov regije. Največ, 60,4% površin z vinogradi je na območju ožje Dolenjske, 39,6% površin z vinogradi pa je v Beli krajini. Največ vinogradov je v občinah Metlika (216,6 ha), Novo mesto (156,5 ha) in Šentjernej (139,3 ha).

V regiji se je v zadnjih 10-tih letih zmanjšalo število glav velike živine (GVŽ) za skoraj 11%. V letu 2010 je bilo v regiji 39.589 GVŽ. Največ, 68% GVŽ je na ožjem dolenjskem, 17% GVŽ je na Kočevsko-ribniškem in 15% GVŽ je v Beli krajini. Po številu GVŽ odstopajo občine Trebnje (7.277), Kočevje (4.231), Novo mesto (3.883), Črnomelj (3.448) in Šentjernej (3.251) – v teh petih občinah je več kot polovica vseh GVŽ.

Od leta 2010 se ugotavlja ekonomska velikost kmetijskega gospodarstva z vsoto posameznih standardnih prihodkov (SO – Standard Output) vseh kmetijskih proizvodov na kmetijskem gospodarstvu in se izraža v EUR. Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev Jugovzhodne Slovenije v letu 2010 je dosegala 8,42% ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev Republike Slovenije.

Tabela 16: Ekonomska moč kmetijskih gospodarstev občin Jugovzhodne Slovenije in število GVŽ, 2010

Občina	Ekonomska velikost (SO v 1000 EUR)	Število GVŽ	Vinogradi, 2009 (ha)
Črnomelj	8.210	3.448	81,9
Dolenjske Toplice	1.376	686	5,7
Kočevje	7.375	4.231	Z
Kostel	292	152	-
Loški Potok	756	493	-
Metlika	4.265	1.365	216,6
Mirna Peč	4.167	2.369	14,4
Mokronog-Trebelno	3.447	1.967	34,5
Novo mesto	8.734	3.883	156,1
Osilnica	121	46	-
Ribnica	3.162	1.715	Z
Semič	2.138	1.062	62,2
Sodražica	546	244	-
Straža	1.527	796	5,2
Šentjernej	6.713	3.251	139,3
Šentrupert	2.682	1.568	32,4
Škocjan	3.680	2.254	58,5
Šmarješke Toplice	2.046	1.027	45,6
Trebnje	12.772	7.277	57,3
Žužemberk	2.929	1.754	1,9

Vir: www.stat.si, podatkovni portal, občine

Gozd predstavlja pomemben dopolnilni vir kmetijskih gospodarstev. V letu 2010 so kmetijska gospodarstva Jugovzhodne Slovenije posekalo 36.324 m³ hlodovine, 3.438 m³ tehničnega lesa in 106.537 m³ lesa za kurjavo. Posek hlodov kmetijskih gospodarstev Jugovzhodne Slovenije pomeni dobrih 8% poseka hlodov kmetijskih gospodarstev v državi. Kmetijska gospodarstva Jugovzhodne Slovenije so imela v letu 2010 38.531 ha gozda.

Dopolnilne dejavnosti predstavljajo priložnost za dodano vrednost kmetijski dejavnosti s predelavo kmetijskih pridelkov, pridelavo medu in čebeljih izdelkov, nabiranjem in gojenjem zelišč, gozdnih sadežev in gozdnih sortimentov, drugimi izdelki iz lastnih surovin, turizmom na kmetijah, gostinsko dejavnostjo, dejavnostmi, povezanimi s tradicionalnimi znanji na kmetijah (oglarstvo, kovaštvo, peka v kmečki peči, drobna galanterija, ...), pridobivanjem in prodajo energije iz obnovljivih virov, storitvami s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, zbiranjem in kompostiranjem organskih snovi, ribogojstvom, vrtnarstvom, ipd. Po podatkih KGZ Novo mesto je imelo v letu 2000 dopolnilno dejavnost registrirano na območju zavoda (zavod deluje na območju občin Brežice, Črnomelj, Krško, Metlika, Novo mesto, Sevnica in Trebnje) le nekaj kmetij, leta 2005 že okoli 160, avgusta 2011 pa že več kot 350 kmetij, od tega so imele 104 kmetije v UE Novo mesto registriranih 205 dopolnilnih dejavnosti, 69

kmetij v UE Trebnje 113 dopolnilnih dejavnosti, 30 kmetij v UE Črnomelj 157 dopolnilnih dejavnosti in 26 kmetij v UE Metlika 43 dopolnilnih dejavnosti. Med dopolnilnimi dejavnostmi so najpogostejše: storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, turizem na kmetiji, predelava sadja, vrtnarstvo, čebelarstvo, peka kruha, potic in slaščic, pridobivanje in prodaja energije, izobraževanje na kmetijah, predelava lesa, dejavnosti povezane s tradicionalnimi znanji, ribogojstvo, s pridelavo vrtnin pa se je ukvarjalo le 1% kmetij, ki imajo dopolnilno dejavnost. Zavod je ugotovil, da pogojujejo razvoj dopolnilnih dejavnosti: dodatni vir dohodka, smotnejša raba virov na kmetijah, zgledi, nove tržne priložnosti, zaposlitev družinskih članov, finančne spodbude, tradicija in podjetniški interes (Vir: KGZ Novo mesto, Dopolnilne dejavnosti).

5.6. Gozdarstvo

Les je strateška surovina Slovenije. Slovenija je 58,4% poraščena z gozdom in je za Finsko in Švedsko tretja najbolj gozdnata država EU. V letu 2012 je bilo posekanih 3,9 mio kubičnih metrov in se je v primerjavi z letom 2011 povečal za 0,4%. Povečal se je tudi možen posek, ki je tako znašal 5,8 mio m³. Ob tem se je domača lesnopredelovalna dejavnost močno skrčila. Zaposlenost se je v obdobju 2004-2010 najbolj zmanjšala v proizvodnji pohištva – za polovico. Kljub temu je z Akcijskim načrtom za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020 prepoznana lesnopredelovalna industrija kot pomembna in perspektivna gospodarska panoga z zadostno količino domače surovine. Lesno predelovalna industrija je bila pred tremi desetletji ena pomembnejših slovenskih gospodarskih panog. Njen izvoz je nekajkrat presegal izvoz. Vsakih 100 m³ lesa predelanega v izdelke z visoko dodano vrednostjo pomeni eno delovno mesto. Vrednost m³ lesa se lahko poveča do 100-krat. Gozd pa nima samo proizvodne (lesna predelava in lovstvo), temveč tudi ekološko (hidrološko, biotopsko) in socialno (varstvo naravne dediščine) funkcijo. Z boljšim ravnanjem z lesenimi odpadki in ostanki se povečuje tudi njegova energetska raba.

Na območju OE Kočevje je več državnega gozda (49.012 ha) kot zasebnega (39.922 ha), manjši del pa je v lastništvu lokalnih skupnosti (3.434 ha). Na OE Novo mesto je več zasebnih gozdov (73.255 ha) kot državnih (22.264 ha) in gozdov v lasti lokalnih skupnosti (1.810 ha). V Sloveniji je 22% državnih gozdov, 75% zasebnih gozdov in 3% gozdov lokalnih skupnosti..(Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012)

Po podatkih iz Poročila Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012 je znašala v OE Kočevje lesna zaloga 29.481.594 m³, od tega 53,4% predstavljajo listavci, ostalo pa so iglavci. Na območju OE Novo mesto pa je znašala lesna zaloga 27.655.286, od tega 70,4% listavcev. (Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012)

Posek v gozdovih na območju GGO Kočevje je znašal v letu 2012 473.511 m³ (12,1% poseka v SLO) in je bil tako najvišji med GGO v Sloveniji. Na območju GGO Novo mesto pa je letni posek znašal 373.702 m³ (9,6% poseka v SLO). Ocenjuje se, da je v slovenskih gozdovih za 1.399.982 ton virov lesne biomase ob trenutni realizaciji poseka (manj kakovostni sortimenti, skorja hlodovine, ostanki pri predelavi hlodovine in zbrani lesni odpadki v zbirnih centrih). (Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012)

Glavne graditeljice sestojev na območju OE Kočevje so: bukev (37%), smreka (27%) in jelka (19%). Na tem območju so štiri lovišča s posebnim namenom: LPN Medved, LPN Snežnik, LPN Kočevska Reka in LPN Žitna gora, štiri gozdne učne poti: Gozdna učna pot Rožni

studenec, Borovška naravoslovna pot, Roška pešpot in Pešpoti na Stojni. Pomembni so naravovarstveni projekti naravni park in velike zveri. Izločenih je 41 gozdnih rezervatov, med katerimi so štiri pragozdni ostanki. Skupna površina rezervatov je 1.201 ha ali 1,31% gozdov.

Na območju OE Novo mesto so štiri učne poti: Rožek, Luknja, Zaplaške stezice in Planina – Mirna gora. Za to območje je značilno: pritiski urbanizma, neurejene razmere na trgu lesa, razdrobljena posest, nizka lesna zaloga zasebnih gozdov (228 m³/ha) in zaraščanje kulturne krajine (v zadnjih 35 letih se je gozd povečal za 16.500 ha, gozdnatost pa iz 52% na 63%). Zaraščanje se je v zadnjih letih ustavilo.

5.7. Gradbeništvo

V letu 2014 je bilo izdanih 242 gradbenih dovoljenj, od tega 74% za stanovanske stavbe in 26,% za nestanovajske stavbe, kar je bistveno manj kot v preteklih letih. (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Tabela 17: Stanovanja in dovoljenja za gradnjo

Občina	Število stanovanj 2011	Naseljena stan. 2011	Počitniška stan. 2011	Dovoljenja za grad 2011.
Črnomelj	5.859	4.369	248	46
Dolenjske Toplice	1.424	965	101	1
Kočevje	6.154	5.156	103	28
Kostel	607	270	116	9
Loški Potok	893	584	48	10
Metlika	3.370	2.437	177	28
Mirna Peč	1.135	770	63	2
Mokronog-Trebelno	1.420	931	129	12
Novo mesto	13.593	11.181	227	55
Osilnica	256	148	24	0
Ribnica	3.363	2.671	52	38
Semič	1.774	1.203	152	19
Sodražica	914	638	62	10
Straža	1.391	1.109	42	9
Šentjernej	2.589	1.862	79	35
Šentrupert	1.141	740	93	13
Škocjan	1.389	871	73	7
Šmarješke Toplice	1.551	928	145	9
Trebnje	6.016	4.209	317	67
Žužemberk	2.156	1.332	164	16

Vir: SI-STAT, julij 2014

Naseljenih je 74,34% stanovanj. Počitniška stanovanja predstavljajo 4,24% vseh stanovanj.

Po podatkih iz letnih poročil AJPES-a za leto 2013 je bilo Jugovzhodni Sloveniji na področju gradbeništva v letu 2013 296 gospodarskih družb, ki so zaposlovale 2.054 delavcev, ter 783 samostojnih podjetnikov z 769 delavci, skupaj torej 1.079 gospodarskih subjektov z 2.823

zaposlenimi. Največ gospodarskih družb, ki so se ukvarjale z gradbeništvo je bilo v letu 2011 v Novem mestu (103), Trebnjem (40), Kočevju (21), Metliki (14), v ostalih občinah pa manj ko 10. Nobene družbe, ki se ukvarja z gradbeništvo v letu 2011 ni bilo v Kostelu, Osilnici in Šmarjeških Toplicah. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013).

Po podatkih AJPES-a je 296 gospodarskih družb, ki so se v letu 2014 ukvarjale z gradbeništvo ustvarilo 346,4 mio EUR prihodkov. Gradbene gospodarske družbe so ustvarile v letu 2011 677.696 EUR neto čistega dobička in 8.182.891 EUR neto čiste izgube. Z izgubo so poslovale gradbene gospodarske družbe v Kočevju (-5,4 mio EUR), Novem mestu (-1,1 mio EUR), Trebnjem (-920 tisoč EUR), Metliki (-482 tisoč EUR), Dolenjskih Toplicah, Mirni Peči, Šentrupertu in Žužemberku. (Vir: AJPES, podatki iz letnih poročil 2008-2011, AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013).

Z gradbeništvo se je v letu 2014 ukvarjalo na območju Jugovzhodne Slovenije 783 podjetnikov, kar predstavlja 18,7% vseh podjetnikov v regiji. Zaposlovali so 769 delavcev ali 23,9% vseh zaposlenih pri podjetnikih, Skupaj so ustvarili 64,7 mio EUR prihodkov. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013).

5.8. Trgovina

V obdobju 2008 do 2012 (do 6.11.2012) je bilo na območju Jugovzhodne Slovenije ustanovljenih 4.566 novih poslovnih subjektov, od tega največ, 644 oz 14%, z dejavnostjo trgovine.

Tabela 18: Gospodarske družbe z dejavnostjo trgovine, 2011

Občina	Štev. GD 2011 dejavnost »G«	Število zaposlenih	Prihodki EUR	Prihodki na tujem trgu	Neto čisti izid*
Črnomelj	57	143	29.424.824	4.375.697	534.324
Dol. Toplice	5	17	765.918	18.668	19.183
Kočevje	47	126	21.760.512	2.450.403	1.387.334
Kostel	3	5	353.625	7.403	-37.795
Loški Potok	1	2	70.108	21.734	5.964
Metlika	22	72	8.601.054	2.992.708	-525.532
Mirna	10	11	3.077.211	585.474	93.463
Mirna Peč	2	0	158.661	0	76.603
Mokr.-Trebelno	5	3	97.250	0	-16.007
Novo mesto	212	848	212.246.442	23.826.299	633.029
Osilnica	0	0	0	0	0
Ribnica	29	41	6.753.245	260.761	-96.835
Semič	6	30	3.327.373	58.511	106.455
Sodražica	12	21	926.168	417.275	-38.403
Straža	18	51	11.604.215	159.091	-38.816
Šentjernej	19	72	12.561.667	684.420	213.106
Šentrupert	6	8	1.300.965	137.678	25.135
Škocjan	6	24	6.487.791	0	-200.108

Šmar. Toplice	5	0	116.361	0	-22.630
Trebnje	59	297	82.671.760	12.875.960	1.369.524
Žužemberk	11	23	4.328.226	103.332	-8.572

*neto čisti izid = čisti dobiček – čista izguba

Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011

V primerjavi z letom 2008 so oddale letna poročila leta 2011 3 gospodarske družbe z dejavnostjo trgovine več, v dejavnosti trgovine pa je 509 zaposlenih manj. V letu 2011 so trgovske gospodarske družbe iz Jugovzhodne Slovenije ustvarile 8,3% prihodkov vseh gospodarskih družb. Gospodarske družbe s področja trgovine so ustvarile 12% vseh prihodkov z izvozom. Skoraj 40% vseh gospodarskih družb s področja trgovine je bilo v MO Novo mesto. Gospodarske družbe iz MO Novo mesto so zaposlovale 47% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah trgovske dejavnosti v regiji, ustvarile 52% vseh prihodkov, od tega 11% na tujih trgih in 18,2% vsega neto čistega izida v trgovini v regiji. Največ so k neto čistemu izidu trgovine v regiji prispevale gospodarske družbe z dejavnostjo trgovine v Kočevju in Trebnjem, skupaj kar 79% neto čistega izida. Gospodarske družbe z dejavnostjo trgovine so ustvarile v letu 2011 9,32% čiste izgube gospodarskih družb iz regije. Z negativnim čistim izidom so poslovale gospodarske družbe z dejavnostjo trgovine v Metliki, Ribnici, Škocjanu, Kostelu, Sodražici, Žužemberku, Mokronogu-Trebelnem, Straži in Šmarjeških Toplicah. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011)

5.9. Turizem

Regija je v preteklem programskem obdobju izvajala na področju turizma aktivnosti za izboljšanje turistične infrastrukture (pohodniške, kolesarske, jahalne in vodne tematske poti, informacijska turistična infrastruktura, regijska destinacijska organizacija, ...), dvig ravni kvalitete turistične ponudbe in storitev (razširitev nastanitvenih možnosti v zidanicah, privatnih apartmajih, vključevanje bogate naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo, novi tržno naravnani produkti in ponudba – »Drugačna doživetja«), za povezovanje razdrobljene turistične ponudbe v celovite in tržno zanimive turistične programe (pet glavnih destinacijskih produktov: Zdravje in sprostitev, Aktivne počitnice, Po poteh dediščine, Turizem v zidanicah, Kulinarika in vino) in za povečanje prepoznavnosti in učinkovitejše trženje destinacije (vzpostavitev portala kot informacijskega, promocijskega in trženjskega orodja za povečanje obiska in podaljšanje bivanja domačih in tujih gostovo, promocija destinacije in njene ponudbe na domačem trgu (Alpe Adria TIP Ljubljana) in na mednarodnih sejmi (Utrecht, Stuttgart, Milano, Beograd, študijska potovanja za domače in tuje novinarje in turoperatorje). Po končanju projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine in dela koordinacijskega odbora, ki je povezoval predstavnike javnega, zasebnega in nevladnega sektorja na področju razvoja turistične ponudbe Dolenjske in Bele krajine, je bila v okviru regionalne razvojne agencije vzpostavljena regijska destinacijska organizacija (RDO). V preteklem programskem obdobju so bile v regiji na področju turizma v ospredju aktivnosti, ki so sledile izzivom in spremembam, ki jih prinaša globalizacija, spremenjeni demografski trendi in tehnološki razvoj.

Zdraviliški in wellness turizem ostaja še naprej glavna turistična dejavnost v regiji, Terme Krka d.o.o. pa največji turistični ponudnik regije. Ob tem se v regiji krepi druga turistična ponudba, ki postaja vse bolj pomembna dopolnitev prevladujoči turistični ponudbi regije.

Tabela 19: Število ležišč in prenočišč po statističnih regijah v letu 2013

Zap. št.	Regija	Število ležišč	Delež ležišč (%)	Število nočitev	Delež nočitev (%)
1.	Pomurska	6.770	5,54	904.193	9,44
2.	Podravska	8.713	7,13	505.496	5,28
3.	Koroška	2.145	1,76	112.964	1,18
4.	Savinjska	13.891	11,37	1.387.174	14,48
5.	Zasavska	473	0,39	7.486	0,08
6.	Spodnjeposavska	5.456	4,47	621.633	6,49
7.	Jugovzhodna Slo.	5.303	4,34	373.660	3,90
8.	Osrednjeslovesnka	12.615	10,33	1.098.832	11,47
9.	Gorenjska	25.556	20,92	1.772.566	18,50
10.	Notranjsko-kraška	1.907	1,56	62.231	0,65
11.	Goriška	13.297	10,87	609.209	6,36
12.	Obalno-kraška	26.069	21,34	2.123.589	22,17
13.	Slovenija	122.177	100,00	9.579.033	100,00

Vir: SI-STAT, julij, 2014

V letu 2013 je razpolagala regija z 4,34% vseh ležišč in je ustvarila 3,90% vseh nočitev. Glede na predhodno leto je nekoliko povečala delež vseh ležišč in zmanjšala delež prenočitev. V povprečju je Slovenija ustvarila v letu 2012 78,25 nočitev na ležišče, JVS pa 66,03 nočitve, kar pomeni, da slabše izkorišča svoje turistične kapacitete. Med vsemi slovenskimi regijami je bila regija Jugovzhodne slovenije v letu 2014 po številu vseh ležišč na 9., prav tako tudi po številu nočitev.

V letu 2013 je bilo v JVS 1.845 sob in 5.303 ležišč, kar je predstavljalo 4,29% vseh sob in 4,34 vseh ležišč v Sloveniji (vir: SI-STAT, julij, 2014). Terme Krka so imele v letu 2012 v 11 hotelih 1.399 ležišč (upoštevane tudi Talaso Strunjan), kar predstavlja četrtnino vseh ležišč, ki jih je imela v letu 2013 regija, če primerjamo samo ležišča v hotelih pa so imele Terme Krka skoraj 70% vseh ležišč v hotelih v regiji.

Tabela 20: Število sob in ležišč v vseh nastanitvenih objektih po občinah v letu 2013

Zap. št.	Občina	Število sob	%	Število ležišč	%
1.	Dolenjske Toplice	378	20,58	1041	19,53
2.	Šmarješke Toplice	245	13,34	449	8,43
3.	Novo mesto	329	17,91	847	15,89
4.	Črnomelj	258	14,04	886	16,63
5.	Kočevje	183	9,96	577	10,83
6.	Kostel	35	1,91	126	2,36
7.	Loški Potok	-	-	-	-
8.	Metlika	146	7,95	412	7,73
9.	Mirna	8	0,44	16	0,30
10.	Mirna Peč	-	-	-	-
11.	Mokronog-Trebelno	13	0,71	38	0,71
12.	Osilnica	33	1,80	123	2,31
13.	Ribnica	37	2,01	88	1,65
14.	Semič	41	2,23	192	3,60

15.	Sodražica	7	0,38	79	1,48
16.	Štraža	15	0,82	38	0,71
17.	Šentjernej	28	1,52	112	2,10
18.	Šentrupert	-	-	-	-
19.	Škocjan	20	1,09	63	1,18
20.	Trebnje	44	2,40	183	3,43
21.	Žužemberk	17	0,93	59	1,11
22.	SKUPAJ	1837	100	5329	100

Vir: SI-STAT, julij, 2014

Turistične nastanitvene kapacitete so neenakomerno razpršene po celotni regiji in so v vseh občinah, razen v Mirni Peči in Šentrupertu. V Loškem Potoku so bile prve nastanitvene kapacitete zgrajene v letu 2013 (Hotel Hrib).

Tabela 21: Število turistov, domači in tuji v obdobju 2008 – 2013 v JV Sloveniji in SLO

Zap. št.	Leto	JV Slovenija			Slovenija		
		Število	% dom.	% tuji	Število	% dom.	% tuji
1.	2008	98.621	46	54	3.083.713	37	63
2.	2009	104.303	52	48	2.984.828	39	61
3.	2010	108.387	57	43	3.006.272	38	62
4.	2011	113.215	57	43	3.217.966	37	63
5.	2012	111.143	56	44	3.297.556	35	65
6.	2013	107.910	55	45	3.384.491	33	67

Vir: www.stat.si

Iz JVS je včlanjeno v Združenje turističnih kmetij Slovenije (vir: www.turisticnekmjetije.si), ki je bilo ustanovljeno leta 1997 in združuje 400 turističnih kmetij, ki razpolagajo z okoli 2.600 ležišč in 11.800 sedeži, 19 turističnih kmetij iz Dolenjske in Bele krajine (4,75%).

Tabela 22: Število ležišč po posameznih nastanitvenih kapacitetah v letu 2013

Zap. št.	Občina	Hoteli in podobno	Kampi	Ostale nast.kap.
1.	Dolenjske Toplice	513	260	268
2.	Šmarješke Toplice	380	-	69
3.	Novo mesto	496	128	223
4.	Črnomelj	35	590	261
5.	Kočevje	47	250	280
6.	Kostel	-	40	86
7.	Loški Potok	-	-	-
8.	Metlika	104	200	108
9.	Mirna	16	-	-
10.	Mirna Peč	-	-	-
11.	Mokronog-Trebelno	38	-	-
12.	Osilnica	114	-	9
13.	Ribnica	49	-	39
14.	Semič	50	-	142
15.	Sodražica	-	-	79
16.	Štraža	-	-	38

17.	Šentjernej	61	-	51
18.	Šentrupert	-	-	-
19.	Škocjan	23	-	40
20.	Trebnje	66	-	91
21.	Žužemberk	-	-	59

Vir: SI-STAT, julij, 2014

107.910 gostov. Do leta 2008 je prišlo v regijo več tujih kot domačih gostov, po letu 2008 pa se v regiji povečuje delež domačih gostov, v letu 2008 je bilo domačih gostov 45,9%, v letu 2009 že več kot polovica, 52,0%, v letih 2010 in 2011 je delež domačih gostov še naraščal in je znašal dobrih 57%, v letu 2012, ko je število gostov v primerjavi z letom 2011 nekoliko upadlo, pa je znašal 55,6%. V primerjavi z letom 2003, izhodiščnim letom priprave RRP JVS 2007-2013, se je v letu 2012 povečalo število gostov v regiji za 38.796 oz. za dobro tretjino. (vir: SI-STAT, julij, 2014) V letu 2014 je zabeležila JVS 58.792 (54,5%) domačih in 49.118 (45,5%) tujih gostov, skupaj

Po podatkih statističnega urada RS se je število ležišč v letu 2013 glede na predhodno leto zmanjšalo v JV Sloveniji za skoraj 8% (-456), medtem, ko se je v Sloveniji malenkost povečalo (+0,5%). Število turistov se je v letu 2013 v primerjavi s predhodnim letom v Sloveniji povečalo za 2,6%, število nočitev pa za slab odstotek medtem, ko se je število turistov v JV Sloveniji zmanjšalo za 3.233 gostov oz 3%, število nočitev pa se je zmanjšalo za 9.269 oz 2,5%. Podobno kot v Sloveniji je bilo v JV Sloveniji največ turistov v letu 2013 v poletni sezoni (junija, julija, avgusta in septembra). V letu 2013 je obiskalo JV Slovenijo 55% domačih gostov, medtem ko so predstavljali ti v Sloveniji le dobro tretjino. Domači gostje so ustvarili povprečno 3,97 nočitev, tuji pa 2,84 nočitve. V primerjavi z letom 2008 so se nočitve domačih gostov zmanjšale za dobrih 16%, nočitve tujih gostov pa se niso spremenile. (vir: www.stat.si).

Največ tujih gostov je obiskalo regijo v letu 2012 iz Italije (9.293), Nemčije (4.973), Avstrije (4.440), Izraela (4.102), Francije (2.855), Hrvaške (2.758), Srbije (2.336) in Nizozemske (2.106). JVS so v letu 2012 obiskali gostje iz vseh 52 držav, ki se statistično spremljajo.

Po podatkih Turistične zveze Slovenije (www.turistica-zveza.si) deluje na območju JVS 48 turističnih društev, ena organizacija (RIC Bela krajina) in Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine. V posameznih lokalnih okoljih deluje 10 TIC-ov in več turističnih agencij. V MO Novo mesto je ustanovljen Javni zavod za turizem Novo mesto. Po prenehanju delovanja Koordinacijskega odbora projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine konec leta 2008 pa do vzpostavitve regionalne destinacijske organizacije v letu 2013 na področju turizma in dediščine ni bilo čvrste partnerske organiziranosti. Za izvajanje integralnih regijskih turističnih projektov so bili vzpostavljeni projektni sveti, ki pa povečini niso bili sestavljeni tripartitno, temveč so jih sestavljali pretežno javni partnerji. V letu 2013 je bila ustanovljena in je začela delovati Regionalna destinacijska organizacija JVS, (v nadaljevanju: RDO JVS). V okviru RDO JVS se izvajajo promocijska (krovne trženjske znamke), distribucijska (razvoj in uporaba turistično-informacijskega sistema), razvojna (vzpostavitev in delovanje turističnega destinacijskega managementa ter razvoj integralnih turističnih proizvodov) in operativna funkcije (priprava tematskih turističnih proizvodov in povezovanje turističnih storitev in ponudnikov). RDO JVS povezuje turistično ponudbo in ponudnike na celotnem območju statistične regije, v vseh treh geografskih enotah (Dolenjska, Bela krajina, Kočevsko-ribniška)

in več lokalnih identitetah ter povezuje regijo kot turistično destinacijo in njeno ponudbo ter ponudnike z nacionalno turistično organizacijo.

5.10. Dediščina

Za JVS je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti prostora (kočevski gozdovi, Gorjanci, Ajdovska planota, dolina Krke in Kolpe s pritoki Čabranko in Lahinjo, Kočevsko-ribniško polje, ..). Za ta prostor je značilna velika biotska raznovrstnost ter prisotnost redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

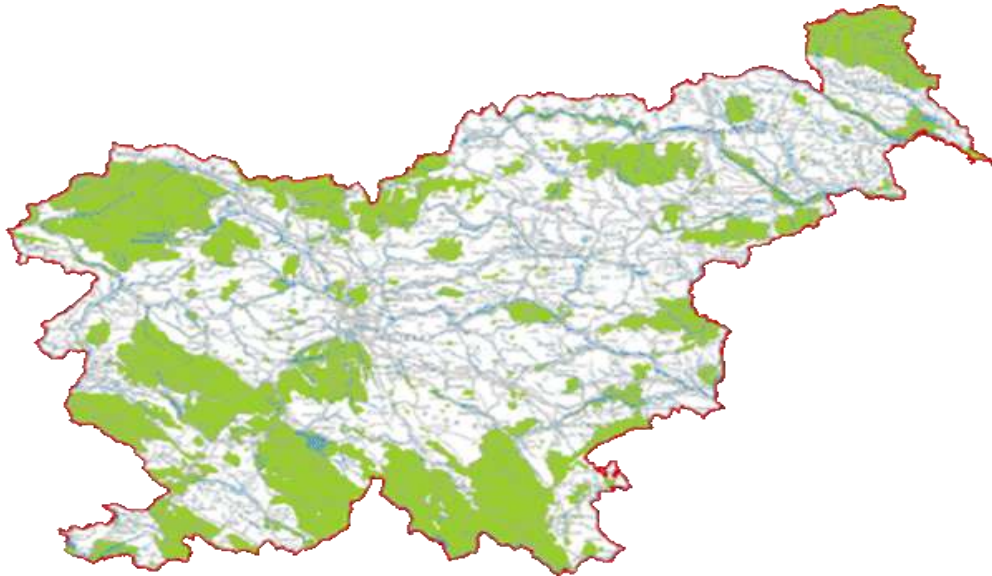
Med *naravnimi vrednotami* prevladujejo kraške jame, brezna, hidrološka dediščina kraških izvirov in vodotokov, gozdna dediščina z pragozdnimi ostanki, gozdnimi rezervati ter drevesnimi velikani. Veliko naravnih vrednot ima spomeniški, rezervatni in znanstveno-raziskovalni ter izobraževalni pomen, ki je zanimiv za interpretacijo tudi širši javnosti. Vzpostavljene in predvidene so posebne ureditve kot so oznake, kažipot, razgledišča, opazovalnice, informativni in interpretativni panoji, tematske poti. Z odloki je posebej zavarovanih 82 naravnih vrednot.

Kot *širši zavarovani območji* sta zavarovana Krajinski park Kolpa (1998) in Krajinski park Lahinja (1998). Predvideno je tudi zavarovanje Regijskega parka Kočevsko – Kolpa, ki predstavlja enega najbolj ohranjenih velikih predelov Evrope in Krajinskega parka Gorjanci. Poleg varstva narave imajo varovana območja pomembno vlogo tudi za trajnostni razvoj.

Natura 2000 pomeni nadgradnjo varstva naravnih vrednot in širših zavarovanih območij in je odgovor na procese, ki potekajo v smeri globalizacije krajine, izgube identitete, biotske raznovrstnosti (v EU je ogroženih 38% ptic, 45% metuljev, 60% mokrišč, suha travišča, ...). V regiji je opredeljenih 38 območij *Natura 2000*, ki obsegajo več kot 40% območja JV Slovenije (v Sloveniji 35%). Prekrivajo ključne ekosisteme regije, ki so v večji meri že opredeljeni kot naravne vrednote ali širša zavarovana območja. V njih se zagotavlja varstvo redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter življenjskih prostorov. Glede na to, da prihaja v Slovenijo 30% turistov zaradi naravnih lepot, so varovana območja s premišljenim vključevanjem potencial za razvoj trajnostnega turizma, za razvoj turistične infrastrukture na podeželju, za spodbujanje zdravega in aktivnega življenja v naravi, za boljše razumevanje trajnostnega razvoja in za sodelovanja med deležniki, urejanje prostora in varstva okolja, spodbujanje ekosistemskih storitev, povečevanje znanja in njegove nadgradnje ter za razvoj zelenih blagovnih znamk.

Območja *Natura 2000* so v vseh lokalnih skupnostih JVS, in sicer: v Črnomlju je 48,51%, Dolenjskih Toplicah 69,74%, Kočevju 85,85%, Kostelu 99,85%, Loškem Potoku 85,24%, Metliki 20,13%, Mirni Peči 8,0%, Mokronog-Trebelnem 11,78%, Novem mestu 25,19%, Osilnici 99,81%, Ribnica 47,47%, Semiču 61,62%, Sodražici 32,49%, Straži 18,95%, Šentjerneju 74,17%, Šentrupertu 4,30%, Škocjanu 13,66%, Šmarjeških Toplicah 22,37%, Trebnjem 8,72% in Žužemberku 16,35% površine v območju *Natura 2000* (vir: www.natura2000.gov.si).

Slika 1: Območja Natura 2000

Za regijo je značilna izjemna *arheološka dediščina*, ki še vedno ni v celoti raziskana in predstavlja možnost za interpretacijo in prezentacijo v naravnem okolju na mestu najdb ter za vzpostavitev arheoloških poti oz. območij (primer območje Mihovo pod Gorjanci). Številni *gradovi* so po večini v ruševinah, nekateri pa so revitalizirani ali v fazi obnove (grad Otočec, grad Metlika, grad Grm, grad Struga, grad Kostel, grad Žužemberk, Stari grad, Hmeljnik, grad Črnomelj, grad Ribnica). Pri gradovih (Soteska, Gradac, Grm, Otočec, ...) so zanimivi primeri *vrtnoarhitekturne dediščine*, ki jo srečamo tudi drugod (pri samostanu Pleterje, Kettejev drevored v Novem mestu, ...) in je zanimiva za prezentacijo lokacij in objektov ob katerih se nahaja (parkovne zasnove in ureditve, drevesne in rastlinske vrte). Značilna so *območja poselitve kočevskih Nemcev* (povečini zapuščene kočevarske vasi, ki jih drugje na območju Slovenije ni) na območju 6-tih občin, in sicer Črnomlja, Dolenjskih Toplic, Kočevja, Ribnice, Semiča in Žužemberka. Velik del te dediščine je uničen ali propada. Glede na to, da so Kočevarji živeli na teh območjih 600 let je njihova zapuščina zanimiva za interpretacijo zgodovine, multikulturnost in odkrivanje korenin izseljencev in diaspore.

Velika večina *stavbne profane dediščine* je na podeželju in predstavlja, glede na ohranjenost in interpretativne vsebine, priložnost za revitalizacijo podeželja. Bolje je ohranjena je profana stavbna dediščina v mestnih in trških jedrih, kjer je opuščena ali revitalizirana za izvajanje kulturnih in drugih javnih storitev. Veliko število objektov *stavbne sakralne dediščine*, predvsem cerkva, je dobro ohranjenih in vzdrževanih. *Naselbinska dediščina* na podeželju je bolj ogrožena kot v mestnih in trških jedrih, ki pa se zaradi izgradnje velikih trgovsko poslovnih središč na obrobjih mest prazniijo. Revitalizacija stavbne dediščine v mestnih in trških jedrih za nastanitev in izvajanje kulturnih ter drugih dejavnosti, povezanih s turizmom ter za prireditve predstavlja razvojni izziv in možnost za obnovo in oživljanje starih mestnih in trških jeder.

Med najbolj ogroženo dediščino je *dediščinska kulturna krajina*, ki predstavlja narodovo identiteto. V regiji je evidentirano preko 30 takšnih območij, med katerimi so tudi vinogradniška območja, ki so pogosto spremenjena do te mere, da jih ni več mogoče obravnavati kot posebno kakovost v prostoru (primer Trška gora). Zlasti nepremišljena

urbanizacija in opuščanje kmetijske proizvodnje ter zaraščanje kmetijsko – poljedelske krajine predstavlja grožnjo ohranjanju kulturne krajine. V regiji so pomembnejša *območja nacionalne prepoznavnosti* dolina Kolpe pod Starim trgom, Gorjanci – Podgorje, dolina Soteska – Stare Žage, Mirenska dolina, Loški Potok. Zaradi medsebojnih razmerij kulturnih in prostorskih prvin imajo ta območja dodatno kulturno in turistično vrednost.

Dediščina ima veliko asociativno, simbolno, izobraževalno in znanstveno vrednost, ki je zaradi pomanjkljive in neustrezne promocije, interpretacije in informiranosti ter ozaveščenosti pogosto neizkoriščena ali celo ogrožena.

Program Turizem in dediščina obravnava dediščina kot pomemben del turistične ponudbe in trajnostnega razvoja. Posebej je pomembna ta ponudba na podeželju. Leta 1996 se je začel izvajati na Dolenjskem in v Beli krajini pilotni projekt EU Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, katerega osnovni cilj je bil revitalizacija podeželja po načelih trajnostnega razvoja. Projekt se je kasneje razširil še na Kočevsko-ribniško in Notranjsko (Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe), v druge slovenske regije, pa tudi v druge države. S projektom so bili vzpostavljeni pogoji za nova delovna mesta in diverzifikacijo dejavnosti na podeželju. V turistično ponudbo so bile vključene najbolj prepoznavne lokacije naravne in kulturne dediščine, sposobne in pripravljene za sprejem gostov. Projekt je vzpostavil javno – zasebno in nevladno partnerstvo, prepoznaven turistični produkt in blagovno znamko »HT – Heritage Trails«. V programskem obdobju 2007-2013 je bil nadgrajen z vzpostavitvijo preko 1.400 km pohodnih, kolesarskih, jahalnih in vodnih poti z vključenimi 33 lokacijami naravne in 67 lokacijami kulturne dediščine ter s turistično in spremljajočo ponudbo 148 lokalnih ponudnikov ob teh poteh, Tematske poti in ponudba ob njih je prikazana na spletnem in mobilnem portalu. S projektom Aktivna e-Dolenjska je bila dodana še lokalna mreža tematskih poti in razvite inovativne informacijske rešitve. Izhajajoč iz ugotovitev, da je turistični trg JV Slovenije slabo prepoznaven, da nima identitete (imena, logotipa, slogana, spletnega portala) in turistična ponudba ter ponudniki nepovezani, je bil v letih 2010/2011 izveden projekt Celostna in celovita turistična ponudba regije - Dolenjska.eu, v katerem je sodelovalo 19 lokalnih skupnosti JVS. Oblikovani so bili nosilni regijski turistični produkti Zdravje in sprostitev, Aktivne počitnice, Po poteh dediščine, Turizem v zidanicah in Kulinarika in vino in v okviru teh predstavljeni njihovi ponudniki, izdelana je bila celostna grafična podoba JV Slovenije kot turistične destinacije, vzpostavljen je bil spletni portal destinacije v več jezikih in izdelan ter izveden komunikacijski načrt s predstavitvijo destinacije in njene ponudbe ter ponudnikov na domačem trgu (Alpe Adria TIP v Ljubljani, študijska potovanja) in v tujini (na sejmi v Utrechtu, Stuttgartu, Milanu, Beogradu). V dveh letih je destinacijski portal www.visitdolenjska.eu zabeležil več kot 250.000 obiskov. V logotipu regije kot turistične destinacije so upodobljene stilizirane steklene jagode, ki predstavljajo prepoznavno arheološko dediščino jugovzhodne alpske halštatske kulture, ki je bila na območju širše Dolenjske v prvem tisočletju pred našim štetjem. V letu 2013 je bila vzpostavljena regijska destinacijska organizacija (RDO), izdelana strategija destinacije in izvedene trženjske in promocijske aktivnosti za povečanje prepoznavnosti regije in njene ponudbe.

Glede na to, da narašča povpraševanje po potovanjih in aktivnem preživljanju prostega časa, ki ima trajen učinek na pozitivni razvoj obiskane destinacije, se integracija naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo, trajnostni turizem in ohranjanje narave od ponudbe pričakuje. Trajnostni turizem in ohranjanje narave podpira večina Evropskih skladov (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, Evropski sklad ribištvo, LIFE, strukturni skladi,

...). Dediščina (naravna in kulturna) omogoča JV Sloveniji kot turistični destinaciji razvoj visokokvalitetnih trajnostnih turističnih proizvodov in ustvarjanje zelenih sonaravnih produktov in delovnih mest (vodenje skupin po varovanih območjih narave, spoznavanje naravnih znamenitosti, doživljanje, spoznavanje in opazovanje rastlinskega in živalskega sveta, opazovanje in spoznavanje naravnih procesov, doživljanje in spoznavanje rek in njihovega pomena za življenje v in ob njih, ...).

6. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

6.1. Predšolska vzgoja

Po podatkih statističnega urada (vir: ww.stat.si, podatkovni portal, občine) za leto 2011 je bilo v Sloveniji vključenih v otroško varstvo 75,9% otrok. Več otrok je bilo vključenih v otroško varstvo v občinah Dolenjske Toplice, Kostel, Loški Potok, Mirna Peč, Sodražica, Straža, Šentjernej, Šmarješke Toplice in Žužemberk, v MO Novo mesto pa enako število otrok, kot je slovensko povprečje. Najmanj otrok je bilo vključenih v predšolsko varstvo iz Občine Osilnica, ki vrtca nima. Vsem otrokom, vključenih v vrtce, je zagotovljena prehrana.

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo v letu 2013 v otroško varstvo in predšolsko vzgojo vključenih 5.942 otrok. Večino od 64 vrtcev je bilo javnih (61), 3 vrtci v MO Novo mesto pa so bili zasebni. V zasebne vrtce je bilo vključenih 5,5 % otrok glede na vse otroke vključene v vrtce v MO Novo mesto (SLO - 3,7 %).

Tabela 23: Število vrtcev, otrok in oddelkov v vrtcih, 2013

Občina	Število vrtcev	Število vključenih otrok	Število oddelkov	Število otrok v oddelku	Delež vključenosti otrok (%)*
Črnomelj	7	499	31	15,6	66,1
Dolenjske Toplice	1	142	8	16,1	75,4
Kočevje	6	564	32	16,9	66,9
Kostel	1	12	1	13,0	57,9
Loški Potok	1	57	5	14,0	73,2
Metlika	1	234	13	17,0	58,0
Mirna	1	118	7	16,6	83,7
Mirna Peč	1	158	10	16,5	81,1
Mokronog – Treb.	1	126	7	19,0	74,5
Novo mesto	23	1706	101	17,0	74,9
Osilnica	0	0	0	0,0	12,5
Ribnica	1	358	20	17,8	70,3
Semič	1	136	9	15,2	68,2
Sodražica	1	130	8	17,0	79,0
Straža	1	163	9	18,1	86,8
Šentjernej	1	314	20	15,9	74,4
Šentrupert	1	84	5	19,8	76,0
Škocjan	2	137	9	16,8	67,8
Šmarješke Toplice	2	171	10	18,7	82,5
Trebnje	6	622	34	18,5	76,5

Žužemberk	5	211	14	16,2	75,9
-----------	---	-----	----	------	------

*delež vključenosti v istem obdobju v SLO - 74,9 %

Vir: SI-STAT, julij 2014

6.2. Osnovnošolsko izobraževanje

Tabela 24: Osnovne šole po občinah

Občina	Št. osnovnih šol 2013	Matična OŠ 2009	Samost. OŠ 2009	Podruž. OŠ 2009	Število učencev začetek šolskega leta 2013/2014	Uspeh** % 2010	Čisti odd. 2009	Komb. odd. 2009
Črnomelj*	7	3	2	2	1.110	95,28	62	8
Dol. Toplice	1	0	1	0	288	99,66	16	0
Kočevje*	6	2	1	3	1.254	96,91	60	6
Kostel	1	1	0	0	50	100,00	2	3
Loški Potok	2	1	0	1	146	100,00	9	1
Metlika	3	2	0	1	706	95,51	38	2
Mirna*	1	-	-	-	221	100,00	-	-
Mirna Peč	1	0	1	0	255	98,86	15	0
Mokr. – Treb.	2	1	0	1	248	100,00	13	2
Novo mesto*	12	3	5	4	3.235	97,29	160	5
Osilnica	1	0	0	1	3	100,00	0	1
Ribnica	4	1	0	3	738	99,08	37	4
Semič	2	1	0	1	307	96,14	18	2
Sodražica	1	1	0	0	197	98,99	10	0
Straža	1	0	1	0	296	99,31	18	0
Šentjernej	2	1	0	1	627	97,07	33	0
Šentrupert	1	0	1	0	217	98,19	11	0
Škocjan	2	1	0	1	352	96,89	19	2
Šmar. Toplice	1	0	1	0	268	99,60	15	0
Trebnje	5	2	1	3	1.079	96,41	68	2
Žužemberk	5	1	1	3	413	100,00	20	8

*V Črnomlju, Kočevju, na Mirni in v Novem mestu delujejo 4 osnovne šole in zavodi s prilagojenimi programi. V letu 2011 je bilo v OŠ s prilagojenim programom v Črnomlju 41 učencev, v Kočevju 16 učencev, na Mirni 10 učencev in v Novem mestu 60 učencev

**napredujejo (vključno z negativno oceno) : vsi učenci x 100

Vir: SI-STAT, julij 2014

V šolskem letu 2007-2008 se je izteklo osemletno osnovnošolsko izobraževanje. Na vseh osnovnih šolah v regiji so zagotovljeni pogoji za izvajanje devetletne osnovne šole.

Na območju Jugovzhodne Slovenije deluje 5 javnih glasbenih šol v Črnomlju, Kočevju, Novem mestu, Ribnici in Trebnjem. V letu 2012 se je v njih izobraževalo 1.589 oseb, od katerih jih je bilo 53 % vključenih v različne orkestre. Različnih tekmovanj (regionalnih,

državnih, mednarodnih) se je v letu 2012 udeležilo iz regije 142 solistov in 7 komornih skupin.

6.3. Srednje in višješolsko izobraževanje

V Jugovzhodni Sloveniji izobražuje na poklicni in srednji stopnji 7 javnih zavodov:

- Srednja šola Črnomelj - izvaja programe: gimnazija, ekonomski tehnik, strojni tehnik, oblikovalec kovin
- Srednja šola Kočevje – izvaja programe: ekonomija, lesarstvo, trgovec
- Gimnazija Kočevje – izvaja programe: gimnazijski program in gimnazijski program z vsebinsko prilagoditvijo – evropskim oddelek, ekonomski tehnik (odprti kurikulum: informatika, podjetništvo), maturitetni tečaj

Srednja šola Kočevje in Gimnazija Kočevje sta od 1. septembra 2012 združeni.

- Ekonomska šola Novo mesto – izvaja programe: ekonomska gimnazija, ekonomski tehnik, ekonomski tehnik PTI, medijski tehnik, trgovec
- Gimnazija Novo mesto – izvaja naslednje programe: gimnazija / evropski oddelek, športni oddelek, klasična gimnazija, maturitetni tečaj
- Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma, izvaja programe:
na Kmetijski šoli in biotehniški gimnaziji: kmetijsko-podjetniški tehnik, hortikulturni tehnik, naravovarstveni tehnik, kmetijsko podjetniški tehnik, hortikulturni tehnik, tehniška gimnazija, gospodar na podeželju, vrtnar, cvetličar, slašičar, mesar, pomočnik v biotehnik in oskrbi
na Srednji šoli za gostinstvo in turizem: gastronom hotelir, gastronomsko-turistični tehnik, gastronomski tehnik
- Šolski center Novo mesto – izvaja programe:
na Srednji strojni šoli: strojni tehnik (4 leta), avtoserviser (3 leta), avtokaroserist (3 leta), mehatronik (3 leta), inštalater strojnih instalacij (3 leta), izdelovalec kovinskih konstrukcij (3 leta), oblikovalec kovin – orodjar (3 leta), klepar krovec (3 leta), strojni tehnik (2 leti), avtoservisni tehnik (2 leti), tehnik mehatronike (2 leti), pomočnik v tehnoloških procesih (2 leti)
na Srednji elektro šoli in tehniški gimnaziji: elektrotehnik (PTI), elektrotehnik (SSI), električar (SPI), tehnik računalništva (PTI), tehnik računalništva (SSI), računalnikar (SPI), tehniška gimnazija
na Srednji gradbeni in lesarski šoli: gradbeni tehnik (SSI), poklici s področja gradbeništva (SPI), pomočnik pri tehnologiji gradnje (NPI), lesarski tehnik (SSI), lesarski tehnik (PTI), mizar (SPI), obdelovalec lesa (NPI), okoljevarstveni tehnik
na Srednji zdravstveni šoli: kemijski tehnik, zdravstvena nega, zdravstvena nega (PTI), bolničar – negovalec, farmacevtski tehnik, kozmetični tehnik
na Srednji šoli v Metliki: predšolska vzgoja.

Na Šolskem centru Novo mesto in Grmu Novo mesto – centru biotehnike in turizma delujeta Medpodjetniška izobraževalna centra (MIC), namenjena kvalitetnemu poklicnemu izobraževanju in usposabljanju, povezanemu z gospodarstvom in obrtjo.

V regiji izvajajo višješolske programe:

- Višja strokovna šola Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma izvaja študijske programe: upravljanje podeželja in krajine, gostinstvo in turizem, naravovarstvo

- Višja strokovna šola Šolskega centra Novo mesto izvaja študijske programe: strojništvo, informatika, elektronika, varstvo okolja in komunala, logistično inženirstvo, lesarstvo, kozmetika,
- Višja strokovna šola Ekonomske šole Novo mesto izvaja študijske programe: poslovni sekretar, ekonomist

(Vir: spletni naslovi: www.ss-crnornelj.si; www.esm.si; www.gim.org; www.grm-nm.si; www.sc-nm.com; www.sskocevje.si)

Iz Letnega poročila 2011 Območne službe ZRSZ Novo mesto izhaja, da je bilo iskalcev prve zaposlitve na območju OS ZRSZ Novo mesto več (18,1 %) kot v Sloveniji (14,4 %) in da je bilo več (14,1 %) tudi starih do 26 let kot v Sloveniji (11,7 %). Od januarja do decembra 2011 je bilo na območju OS ZRSZ Novo mesto prijavljenih 8.730 prostih delovnih mest, od tega dobrih 80 % za določen čas. Kar 28% vseh potreb je bilo po delavcih s I. stopnjo strokovne izobrazbe, 32% vseh potreb po delavcih s IV. stopnjo strokovne izobrazbe, 18% potreb po delavcih s V. stopnjo strokovne izobrazbe. Le 17% vseh potreb je bilo po delavcih s VI. in VII.+ stopnjo strokovne izobrazbe. Med brezposelnimi osebami pa so bili poleg oseb brez poklica tudi osebe s poklici, za katere izobražujejo srednje in višje šole v regiji, kot so: vozniki, prodajalci, ključavničarji, avtomehaniki, mizarji, kuharji, strojni tehniki, gradbeni tehniki, elektrotehniki, trgovski poslovodje, ekonomski tehniki, gimnazijski maturantje, inženirji strojništva, poslovni sekretarji pa tudi diplomirani in univerzitetni diplomirani ekonomisti.

6.4. Izobraževanje odraslih

Ljudska univerza Kočevje razvija in neguje vseživljenjsko učenje na Kočevsko-ribniškem. Izvaja program osnovne šole za odrasle, programe srednjega in poklicnega izobraževanja, višješolske programe, program nacionalnih poklicnih kvalifikacij, jezikovno, računalniško in drugo usposabljanje za potrebe dela ter usposabljanje Romov.

Razvojno izobraževalni center Novo mesto (RIC Novo mesto) deluje na območju ožje Dolenjske od leta 1994. Izvaja programe za pridobitev osnovne izobrazbe, srednješolske programe in študija na daljavo, izvaja računalniške in jezikovne tečaje, splošne izobraževalne programe za različne ciljne skupine in različne druge dejavnosti.

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje (CIK Trebnje) izvaja na območju ožje Dolenjske programe za pridobitev osnovnošolske, poklicne, srednješolske in višješolske izobrazbe, izvaja pomoč pri učenju (socializacija Romov), jezikovne, računalniške in druge tečaje ter delavnice.

Iz Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 (Ur. l. RS, št. 70/2004) izhaja, da ima Jugovzhodna Slovenija, za osrednjo slovensko, podravske in savinjsko regijo najbogatejšo ponudbo in oz. najvišji delež javno-veljavnih programov za pridobitev osnovne šole za odrasle, srednješolske izobrazbe in drugih javno veljavnih programov za odrasle. Hkrati pa iz podatkov o popisu prebivalstva Slovenije iz leta 2002 izhaja, da ima regija precejšen izobrazbeni primanjkljaj med prebivalci starimi od 25 do 64 let po stopnji izobrazbe.

7. ZDRAVSTVENO IN SOCIALNO VARSTVO

7.1. Zdravstveno varstvo

V regiji je bilo v letu 2012 rojenih 11,3 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev, kar je več kot v povprečju v Sloveniji (10,6 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev). Umrljivost pa je bila nekoliko višja kot v Sloveniji. Na 1000 prebivalcev je umrlo 9,5 prebivalcev, povprečno v Sloveniji pa 9,4 prebivalcev. Na 1000 živorojenih dojenčkov so v regiji umrli 3,1 dojenčki, kar je več kot povprečno v Sloveniji (SLO – 1,7 mrtev dojenček na 1000 živorojenih), enako kot v regiji Notranjsko-kraška in Podravska, vendar manj kot v Obalno-kraški regiji (5,4 umrlih dojenčkov na 1000 živorojenih).

Na 1 zdravnika je bilo po podatkih Zdravstvenega statističnega letopisa 2012 v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2012 1.720 prebivalcev, starih več kot 20 let (SLO – 1.685 prebivalcev starejših od 20 let), na 1 diplomirano in višjo medicinsko sestro 10.449 prebivalcev, starih več kot 20 let (SLO – 11.544 prebivalcev, starejših od 20 let) na 1 medicinsko sestro (tehniko) pa 1.477 prebivalcev, starejših od 20 let (SLO=1.628 prebivalcev, starejših od 20 let). Po preskrbljenosti vseh prebivalcev z zobozdravniki v zobozdravstvenem varstvu otrok in odraslih po zdravstvenih regijah (Slovenija je razdeljena na 9 zdravstvenih regij: Ravne, Novo mesto, Murska Sobota, Maribor, Ljubljana, Kranj, Koper, Nova Gorica in Celje) je bilo v letu 2012 v Novem mestu 52,5 zobozdravnikov.

V regiji je obiskalo zdravnika v letu 2012 na primarni ravni 498,5 prebivalcev starejših od 20 let na 1000 prebivalcev, v Sloveniji pa 452,7 prebivalcev starejših od 20 let na 1000 prebivalcev. V obdobju januar – december 2012 je znašal odstotek bolniškega staleža v območni enoti ZZZS Novo mesto 3,8 % (SLO – 4,2 %), v območni enoti Ljubljana pa 3,9 % (Vir: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, Bolniški stalež, Evidenca začasne odsotnosti z dela zaradi bolezni, poškodb, nege in drugih vzrokov, IVZ 3). V obdobju 2011-2010 je bilo v okviru Zdravstvene regije Novo mesto bolniški stalež najvišji 4,54% v letu 2004 in najnižji 3,48% leta 2008, v Sloveniji pa se je ta gibal od 4,32% v letu 2004 do 3,53% v letu 2010. Višji je bil bolniški stalež žensk. (Vir: zavod za zdravstveno varstvo novo mesto, Statistični podatki o zdravstvenem varstvu in zdravstvene službe v letu 2010, januar 2012)

Po podatkih iz Zdravstvenega statističnega letopisa 2012 je bilo v regiji 979 zdravstvenih in drugih delavcev oz. 4,26 % vseh zdravstvenih in drugih delavcev v zdravstvu v Sloveniji. Od tega je bilo 686 oz. 70,1 % zdravstvenih delavcev in 293 oz. 29,9 % drugih delavcev. Od vseh zdravstvenih delavcev je bilo 120 takih z visoko izobrazbo, 12 z višjo izobrazbo, 336 z srednjo šolo in 5 z nižjo izobrazbo.

Po prezgodnji umrljivosti je bila Jugovzhodna Slovenija z 233,1 prezgodaj umrlimi na 100.000 prebivalcev nad slovenskim povprečjem (SLO=221,4 prezgodaj umrlih na 100.000 prebivalcev in v sredini med dvanajstimi statističnimi regijami. Manj prezgodaj umrlih na 100.000 prebivalcev je bilo v osrednjeslovenski, gorenjski, notranjsko-kraški, goriški in obalno-kraški regiji (Vir: Zdravstveni statistični letopis 2005, podatek se kasneje ni več spremljal).

7.2. Socialno varstvo

Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti se giblje v regiji nad slovenskim povprečjem. Aprila 2014 je bila stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji 13,4, v Jugovzhodni

Sloveniji pa 14,4. Znotraj regije stopnja registrirane brezposelnosti med posameznimi občinami močno odstopa. Najvišja je bila v občinah Osilnica (25,6), Kočevje (23,7), Črnomelj (21,4), Kostel (18,6), Metlika (17,0), Semič (16,8), Straža (12,7), Novo mesto (12,5), Loški Potok (12,4), Škocjan (12,4), in Dolenjske Toplice (12,3), najnižja pa je bila v občinah Mokronog (9,7), Sodražica (9,0) in Šmarješke Toplice (7,7) (Vir: SI-STAT, julij 2014)

S padanjem gospodarske aktivnosti se povečuje razkorak med ekonomsko močnejšimi in šibkejšimi regijami. Eden izmed realnih (dodatnih) pokazateljev razvitosti regije je razpoložljiv dohodek na prebivalca, ki je hkrati tudi najpomembnejši dejavnik potrošnje.

Tabela 25: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, regije, 2000-2009, v EUR

Regija	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Osredsllov.	6.501	7.196	7.878	8.339	8.898	9.465	9.806	10.544	11.828	11.440
Obal-kra.	5.875	6.587	7.157	7.697	8.328	8.946	9.368	10.145	11.198	11.130
Gorenjska	5.988	6.680	7.156	7.642	8.341	8.683	8.934	9.741	10.618	10.359
Goriška	6.053	6.740	7.343	7.969	8.738	9.129	9.428	10.113	11.192	10.869
Savinjska	5.438	6.140	6.866	7.348	7.857	8.173	8.659	9.387	10.064	9.878
JVS	5.469	6.266	6.959	7.280	7.882	8.452	8.923	9.683	10.724	9.994
Pomurska	4.503	5.014	5.709	5.881	6.248	7.131	7.792	8.349	8.620	8.938
Notr-krašk.	5.354	6.073	6.753	7.251	7.971	8.526	8.906	9.736	10.631	10.455
Podravska	5.024	5.682	6.509	6.856	7.324	7.749	8.353	9,086	9.697	9.528
Koroška	5.604	6.255	6.983	7.252	7.730	8.267	8.959	9.759	10.025	10.080
Spodposav	5.318	6.354	6.729	6.800	7.275	7.837	8.597	9.415	9.895	9.793
Zasavska	5.510	6.283	7.358	7.618	7.891	8.015	8.575	9.403	9.916	10.067
SLO	5.692	6.392	7.074	7.485	8.036	8.528	8.987	9.732	10.570	10.374

Vir: www.umar.gov.si, Zbirka Delovni zvezek, Janja Pečar, Bruto domači proizvod – regionalni pregled, Delovni zvezek 5/2012, let. XXI

Tabela 26: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, regije, 2010, 2011, v EUR

Regija	2010	2011
Osredsllov.	11144	11.266
Obal-kra.	10589	10.894
Gorenjska	10523	10.753
Goriška	10843	11.097
Savinjska	9985	10.199
JVS	10170	10.339
Pomurska	8653	9.008
Notr-krašk.	10226	10.612
Podravska	9604	9.780
Koroška	10208	10.711
Spodposav	9741	10.147
Zasavska	10003	10.187
SLO	10303	10.523

Vir: SI-STAT, julij 2014

V letu 2009 so v regijah že vidne posledice gospodarske krize, tudi v Jugovzhodni Sloveniji. Razpoložljiv dohodek na prebivalca se je nominalno povečeval do leta 2008, v letu 2009 pa je prišlo do negativnega obrata. Nominalno se je povečal v letu 2009 samo še v pomurski, zasavski in koroški regiji (realno pa je verjetno padel tudi tam). Na spremembo trenda je

najbolj vplival padec zaposlenosti. Jugovzhodna Slovenija je v letu 2000 dosegala 96 %, v letu 2009 je razmerje zadržala in je zmanjšala razkorak do Osrednjeslovenije – v letu 2000 je znašal 16 odstotnih točk, v letu 2009 pa le še 13 odstotnih točk.

Denarno socialno pomoč je novembra 2011 prejelo v regiji 8,43 vseh prejemnikov denarnih pomoči v državi, med otroci pa kar 12,8%. V Jugovzhodni Sloveniji je bil delež odraslih upravičencev do denarne socialne pomoči večji kot povprečno v Sloveniji, delež otrok največji med otroci prejemniki socialne pomoči v državi, nadpovprečen pa je bil tudi delež vseh upravičencev do denarne socialne pomoči glede na število prebivalcev regije. V Sloveniji je bilo v letu 2011 povprečno mesečno 51.051 upravičencev do denarne socialne pomoči, v prvih osmih mesecih leta 2012 pa 47.851 upravičencev do denarne socialne pomoči, kar je povprečno mesečno 6,3% manj. Največ upravičencev do denarne socialne pomoči je bilo med brezposelnimi osebami, upokojenci in zaposlenimi. (Vir: www.mdds.gov.si, Denarne socialne pomoči)

Po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije je v domovih starejših občanov v regiji 1.053 evidentiranih aktivnih vlog (brez upoštevanja doma v Loškem Potoku, saj so vodene potrebe pri DSO Grosuplje), od tega 77 prednostnih vlog. Hkrati je bilo v domovih le 6 prostih mest.

8. KULTURA

Na območju Jugovzhodne Slovenije delujejo naslednje institucije kulturnega ustvarjanja in udeleženosti:

Pokrajinski muzeji:

- Dolenjski muzej Novo mesto je eden večjih in pomembnejših muzejev v Sloveniji. Premično kulturno dediščino širše Dolenjske predstavlja z arheološko in etnološko razstavo, razstavo novejših zgodovine, Leona Štuklja 1898-1999, spomeniškim območjem Kočevskega roga, zbirko umetniških del Božidarja Jakca, Stalno likovno razstavo in Likovno pedagoško zbirko;
- Belokranjski muzej Metlika skrbi za premično kulturno dediščino Bele krajine, ki jo predstavljajo predmeti petih osnovnih zbirk: arheologija, etnologija, kulturna zgodovina, novejša zgodovina in umetnostna zgodovina, šestih dodatnih zbirk in posebne zbirke – domačije Kambič;
- Pokrajinski muzej Kočevje s stalnimi razstavami Cerkev in kapele župnije Kočevska Reka, Predgrad in Predgrajci, Risbe Božidarja Jakca, Izgubljena kulturna dediščina kočevskih Nemcev, Narod si bo pisal sodbo sam in Živeti z gozdom, občasnimi in gostujočimi razstavami predstavlja in skrbi za kulturno dediščino kočevskega območja.
- Javni zavod Rokodelski center Ribnica: v okviru zavoda delujeta Muzej Ribnica in Galerija Miklova hiša, katera imata državno pooblastilo za opravljanje muzejske javne službe.
Premična dediščina ribniškega območja je predstavljena v Mestnem muzeju v Ljubljani.

Mreža knjižnic (Vir: <http://bibsist-nuk.uni-lj.si>):

- Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto ima študijski oddelek, oddelek za odrasle, oddelek za mladino, potujočo knjižnico, posebno zbirko Boga Komelja, izvaja tudi bibliopedagoško dejavnost izven knjižnice v Šentjerneju, Škocjanu, Straži, Otočcu, Dvoru, Dolenjskih Toplicah in v romskem izposojevališču Žabjak-Brezje;
- Ljudska knjižnica Metlika, kjer deluje tudi potujoča knjižnica z bibliobusom Knjižnice Mirana Jarca. Knjižnica izvaja v sodelovanju s centrom za socialno delo iz Metlike projekt »Romi, povabljeni v knjižnico);
- Knjižnica Kočevje je osrednja splošna knjižnica, ki izvaja tudi dejavnost izven knjižnice v Kostelu in Osilnici;
- Knjižnica Pavla Golie Trebnje je splošna knjižnica, ki opravlja dejavnost tudi izven knjižnice na Mirni, v Šentrupertu in Mokronogu;
- Knjižnica Miklova hiša Ribnica izvaja knjižnično dejavnost na sedežu in v izposojevališčih v Sodražici in Loškem Potoku;
- Knjižnica Črnomelj je splošna knjižnica, ki izvaja dejavnost na sedežu in v enoti v Semiču.

Kulturni domovi in centri v občinskih središčih:

- Kulturni dom Črnomelj
- Kulturno kongresni center Dolenjske Toplice
- Šeškov dom Kočevje
- Kulturno turistični center Hrib Loški Potok
- Kulturni dom Metlika
- Kulturni dom Mirna Peč
- Kulturni dom Mokronog
- V Novem mestu je določena infrastruktura na področju kulture z odlokom: Kulturni center Janeza Trdina, Dom kulture Novo mesto in Narodni dom
- Rokodelski center Ribnica
- Kulturni center Semič
- Kulturni dom Straža
- Kulturni center Primoža Trubarja Šentjernej
- Metelkov dom Škocjan
- Kulturni dom Šmarjeta
- Kulturni dom Trebnje

in več kulturnih domov izven občinskih središč (npr. Kulturni dom Bele cerkev, Kulturni dom Dobrič itd.

Na področju varstva arhivskega gradiva ožje Dolenjske in Bele krajine deluje v Novem mestu Enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Na področju ohranjanja narave, s poudarkom na njenih najvidnejših delih v Jugovzhodni Sloveniji deluje na območju Dolenjske in Bele krajine (ter dela Posavja) Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Novo mesto. To dejavnost izvaja na območju Kočevsko-ribniške Območna enota Ljubljana. Podobna je razdelitev pristojnosti na področju kulturne dediščine. Na območju Dolenjske in Bele krajine identificira, dokumentira, proučuje, vrednoti in interpretira nepremično, premično in živo dediščino Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Operativna enota Novo mesto, na območju Kočevsko-ribniške pa enota tega zavoda v Ljubljani.

Na območju regije je več galerij: Galerija Kralj, galerija Simulaker, Dolenjski muzej, galerija likovnih samorastnikov, Galerija Kambič in druge.

V Novem mestu deluje ena redkih založb izven Ljubljane – Založba Goga, ki izdaja poezijo in prozo domačih in tujih avtorjev.

Društvo študentov Novo mesto je ustanovitelj zavoda Lokal Patriot, ki izvaja kulturno prireditveno in klubsko dejavnost.

V Novem mestu, Črnomlju, Metliki, Trebnjem, Kočevju in Ribnici delujejo območne izpostave javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, ki se vključujejo v kulturno mrežo 59 območnih izpostav na območju Slovenije, zamejstva in v mednarodni prostor.

Na območju regije delujejo številne kulturne iniciative – več kot 200 kulturnih in kulturno umetniških društev ter njihovih zvez: Zveza kulturnih društev Črnomelj, Zveza kulturnih društev Kočevje, Zveza kulturnih društev Novo mesto, Zveza kulturnih društev Ribnica, Zveza kulturnih društev Trebnje, Zveza kulturnih društev Metlika, ki so članice Zveze kulturnih društev Slovenije.

Kulturno dediščino predstavljajo stvari in vrednote, ki so pomembne kot viri in pomniki človeške zgodovine, razvoja in ustvarjalnosti. Njihova ohranitev je zaradi kulturnega, zgodovinskega, umetniškega, znanstvenega, vzgojnega, družbenega in simbolnega pomena izrednega javnega pomena. Pomembna in številna je nepremična kulturna dediščina (številni gradovi (Metlika, Otočec, Grm, Žužemberk, Soteska s Hudičevim turnom, Luknja, Kamen, Kostel, Vinica, Mirna, Škrljevo, Mokronog, Klevevž, Gradac, Črnomelj, Ribnica, Fridrihstein,...) območje poselitve (kočevarske vasi), domačije, gospodarska poslopja, kozolci, trška in mestna jedra (Novo mesto, metlika, Črnomelj, Ribnica, Mokronog,...), sakralna dediščina (Kapitelj, cerkev Sv. Ruperta, kapelice, znamenja, ki opozarjajo ne zgodovinske dogodke, romarske cerkve, ..), memorialna dediščina (Baza 20, Podstenice,...), izjemna arheološka dediščina, ki je še vedno neraziskana (območje Mihovega, Gribelj, Kapiteljske njive v Novem mestu, Cvinger,...), vrtnoarhitekturna dediščina (Lanšprež, Breitenau, Rakovnik, Klevevž, Kettejev drevored...), pomembnejša območja nacionalne prepoznavnosti (Dolina Kolpe pod Starim trgom, Gorjanci, Podgorje, Stare žage, Otočec, Mirenska dolina, Loški potok,...) (Vir: Regionalni razvojni program Jugovzhodne Slovenije 2007-2013, Kulturna dediščina).

9. ŽIVLJENJSKA RAVEN, BLAGINJA

Stopnja tveganja revščine je znašala leta 2012 v Sloveniji 13,5 %, kar je 0,1 odstotne točke manj kot leto pred tem. To pomeni, da je v Sloveniji pod pragom revščine v letu 2012 živelo približno 271.000 oseb. Letni prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo je znašal 7.272 EUR. Razpoložljiv neto dohodek oseb, ki so živele pod pragom revščine, je znašal 606 EUR na mesec. V najslabšem položaju so bila gospodinjstva brez delovno aktivnih članov (46,9 % oseb pod pragom revščine), posebej tista z vzdrževanimi člani (70,1 % teh je bilo pod pragom revščine). Z delovno aktivnostjo se število oseb pod pragom revščine zmanjšuje. Kljub temu pa je bilo pod pragom revščine v Sloveniji tudi skoraj 1/5 oseb, ki so bile delovno aktivne.

V letu 2012 je živelo pod pragom revščine že 13,5 % oz. 271.000 prebivalcev Slovenije. Prag tveganja revščine se je z leta 2011 na leto 2012 zvišal za 6 EUR na mesec. Letni prag

tveganja revščine enočlanskega gospodinjstva, brez dohodkov v naravi, je bil v letu 2012 7.272 EUR. Za primerjavo, v letu 2005 je bil prag revščine pri 5.278 EUR.

Socialni transferji (družinski in socialni prejemki) močno znižujejo stopnjo tveganja revščine. Brez teh bi se stopnja tveganja revščine v letu 2012 skoraj podvojila in bi znašala 25,2 %. To kaže, da so socialni transferji, vključno s pokojninami, v Sloveniji pomemben dejavnik zniževanja revščine. Materialna prikrajšanost oseb, ki živijo v gospodinjstvih, se je v letu 2012 nekoliko zmanjšala in je znašala 16,9 %. (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Med vsemi osebami pod pragom revščine predstavljajo največji delež upokojenci (32%), mladoletni otroci (20%), delovno aktivne osebe (19%) in brezposelne osebe (17%). V Sloveniji je bilo v letu 2011 7,5% prebivalcev, ki so živeli pod pragom dolgotrajnega tveganja revščine. Nižjo stopnjo dolgotrajne tvegane revščine je imelo v EU le 7 držav. Dolgotrajna revščina vodi v socialno izključenost. Zato je cilj EU strategije do leta 2020 zmanjšati število revnih in socialno izključenih za vsaj 20 milijonov, v Sloveniji za najmanj 40.000.

Delež oseb, ki so socialno izključene zaradi vsaj enega od treh pogojev, je znašal leta 2012 v Sloveniji 16,9 %. Povprečje EU=27 je bilo v istem obdobju 23,4%. Regionalne razlike v BDP na prebivalca so v Sloveniji majhne. BDP na prebivalca najbolj razvite regije je višji od BDP na prebivalca najslabše razvite regije za 2-krat.

BDP in BDP na prebivalca merita gospodarsko aktivnost regije. BDP na prebivalca ne meri dohodka, ki ga prejmejo gospodinjstva oz. prebivalci regije. Razlike med BDP in razpoložljivim dohodkom prebivalcev so velike, zlasti v slabše razvitih regijah. Razlike v BDP in BDP na prebivalca so večje kot so razlike v dohodkih gospodinjstev oz. prebivalcev regij. Razlike nastajajo zaradi medregionalnih dnevnih migracij in intervencij države. Kot zaposleni prispevajo prebivalci k BDP regije v kateri delajo, kot prebivalci pa k dohodku regije v kateri živijo. Najbolj izrazit je vpliv dnevnih migracij v Osrednjosloveniji. Priliv dnevnih migrantov v Osrednjoslovenijo je tako velik, da takega BDP na prebivalca brez dnevnih migracij sploh ne bi bilo mogoče ustvariti.

Kljub temu, da je po BDP na prebivalca Jugovzhodna Slovenija med razvitejšimi slovenskimi regijami, je Jugovzhodna Slovenija po razpoložljivem dohodku na prebivalca za Gorenjsko in Notranjsko-kraško, ki zaostajata za Jugovzhodno Slovenijo po BDP na prebivalca. Razlika med regijami z najvišjim in najnižjim razpoložljivim dohodkom na prebivalca je bila v letu 2012 21,5 odstotnih točk.

Razpoložljiv dohodek prebivalcev je leta 2011 zrastel v vseh regijah, razen v osrednjeslovenski, kjer se je znižal, kar kaže, da se gospodarske razmere v večini regij po letu 2008 izboljšujejo. V Jugovzhodni Sloveniji se je povišal za 1,7 %.

Največji del dohodka gospodinjstev so bruto plače (51,8 %) in se v zadnjem desetletju ni bistveno spremenil. Deleže premoženja se že nekaj let zapored v dohodku gospodinjstev zmanjšuje (14,1 %), delež socialnih prejemkov in nadomestil pa se je tudi v letu 2010 povečeval (30,4 %).

Razpoložljivi dohodek na prebivalca se je v obdobju 1999-2008 nominalno skoraj podvojil. Bolj kot povprečno Slovenija (88,7 % povečanje) so pri razpoložljivem dohodku na prebivalca napredovale Pomurska, Obalno-kraška, pa tudi Jugovzhodna Slovenija (89,7 %) in Spodnjeposavska.

Razpoložljivi dohodek gospodinjstva na prebivalca daje informacijo o tem, kolikšen obseg sredstev imajo na razpolago prebivalci določene regije za končno porabo ali varčevanje, ne pa tudi informacije o tem, kolikšen del teh sredstev je bil ustvarjen v proizvodnem procesu in kolikšen del pridobljen na osnovi socialnih in drugih pravic. To pove delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku. Po tem kazalcu sta bili v letu 2008 boljši od Jugovzhodne Slovenije (88,9%) osrednjeslovenska, obalno-kraška (85,6%), gorenjska (88,6%), enako uspešna pa obalno-kraška regija (88,9%). Samo te štiri regije so bile po tem kazalcu boljše od povprečja Slovenije (89,5%).

Študija Ocena kakovosti sestavljenih kazalcev blaginje na podlagi glavnih komponent (Vir: www.stat.si, avtorji Kaja Malešič, Statistični urad Republike Slovenije in Jože Rovnan ter Lea Bregar, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani, 20. statistični dnevi, 8.do10. november 2010, Radenci), ki upošteva stanje občin v Sloveniji v letu 2005 (v Jugovzhodni Sloveniji je bilo takrat še 16 občin, saj še niso bile ustanovljene občine Mokronog-Trebelno, Straža, Šmarješke Toplice, Šentrupert in Mirna) je 193 slovenskih občin s pomočjo 10 skupin in 49 socialnih, ekonomskih, demografskih in okoljskih kazalcev, ki so bili dostopni in merljivi, razvrstila na:

1. gospodarsko in družbeno visoko razvite občine (15 občin s 36.5 % prebivalci),
2. občine uravnotežene blaginje (56 občin z 22,4 % prebivalcev),
3. občine zmerne blaginje (70 občin s 33,5 % prebivalcev) in,
4. občine nizke blaginje (52 občin s 7,6 % prebivalcev).

Občine Jugovzhodne Slovenije so bile razvrščene po blaginji v skupine:

- MO Novo mesto med 15 gospodarsko in družbeno visoko razvitih slovenskih občin,
- občine Dolenjske Toplice, Ribnica in Sodražica med 56 slovenskih občin z uravnoteženo blaginjo,
- občine Kočevje, Črnomelj, Semič, Metlika, Mirna Peč, Šentjernej in Trebnje med 70 slovenskih občin z zmerno blaginjo in
- občine Loški Potok, Osilnica, Kostel. Žužemberk in Škocjan med 52 slovenskih občin z nizko blaginjo.

Študija je upoštevala sestavljene kazalce blaginje, ki so bili izračunano na podlagi glavnih komponent: gospodarska in družbena razvitost, družinska blaginja in urbana območja, demografska ogroženost območij.

Gospodarsko in družbeno visoke razvite občine pokrivajo razmeroma majhno območje, so visoko urbanizirane, imajo razvita gospodarska središča, v njih posluje veliko podjetij ob visoki stopnji migracije, prebivalci imajo visok življenjski standard in dobro dostopnost dobrin, značilna je visoka dohodnina na prebivalca, več osebnih vozil na prebivalca, boljša povprečna izobrazba, boljša dostopnost in komunalna infrastruktura, povprečno brezposelnost, nižja rodnost,

Občine uravnotežene blaginje niso gosto poseljene, imajo ugoden dostop do komunalne infrastrukture, nadpovprečne vrednosti pri večini ekonomskih kazalcev in kazalcev življenjske ravni, vendar zaostajajo za gospodarsko in družbeno visokimi občinami, imajo višjo izobrazbeno strukturo, vendar nižjo kot najbolj razvite občine, prebivalci živijo v teh občinah povprečno dlje kot v najbolj razvitih občinah, imajo visoka rodnost.

Občine zmerne blaginje imajo zmerne ekonomske pogoje, podpovprečen življenjski standard, vrednosti večine spremenljivk so nekoliko pod povprečjem, imajo povprečno najmlajše prebivalstvo, starost umrlih je nižja.

Občine z nizko blaginjo velikokrat ne izpolnjujejo splošnih zakonodajnih pogojev za ustanovitev občine, so gospodarsko slabše razvite, so pretežno ruralne, imajo omeje dostop do komunalne infrastrukture, imajo višjo stopnjo registrirane brezposelnosti, v teh občinah je relativno malo kaznivih dejanj.

Tudi iz te študije izhaja, da so glede na blaginjo v regiji velike razlike, saj so občine Jugovzhodne Slovenije razvrščene na podlagi enakih kazalcev blaginje v vse štiri skupine občin, od občine z visoko blaginjo do občin z nizko blaginjo. Občine nizke blaginje so značilne za Vzhodno Slovenijo in se ne pojavljajo v regijah Zahodne Slovenije. Največ občin z nizko blaginjo je v Prekmurju in Podravju.

10. NEVLADNE ORGANIZACIJE (NVO)

Tabela 27: Prikaz števila NVO po občinah in oblikah v letu 2011

Zap.št.	Občina	Št. zavodov	Št. ustanov	Št. društev	Skupaj
1.	Črnomelj	1		187	188
2.	Dol.Toplice			39	39
3.	Kočevje	2	3	169	179
4.	Kostel	1	1	15	17
5.	Loški Potok		1	21	22
6.	Metlika	3		111	114
7.	Mirna			24	24
8.	Mirna Peč			23	23
9.	Mokr.-Trebelno			25	25
10.	Novo mesto	21	2	424	447
11.	Osilnica			6	6
12.	Ribnica	2	3	112	117
13.	Semič			54	54
14.	Sodražica			26	26
15.	Straža			35	35
16.	Šentjernej			83	83
17.	Šentrupert	1		26	27
18.	Škocjan	1		27	28
19.	Šmar. Toplice		1	29	30
20.	Trebnje	1		148	149
21.	Žužemberk	1		42	43
	Skupaj	39	11	1.626	1.676

Vir: Strategija razvoja nevladnega sektorja v regiji Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2013-2020, Regijski NVO center, Novo mesto, 2012